

OOSTVLAAMSCHE ZANTENMEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van de Bond :
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent.Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redactie van Oostvl. Zanten :

F. VAN ES,
Désiré De Wolfstr., 3, Aalst.

J. VERMEULEN & J. BOES.

Een honderdtal Volkse en Bargoense Geldbenamingen in het Waasland.

In de tijdspanne van ongeveer dertig jaar heb ik in het Waasland een honderdtal volkse geldbenamingen kunnen optekenen.

Ze behoren, wel is waar, niet tot het specifiek Waas dialect, doch ik heb ze alle door de mond van Wase mensen horen klinken.

Het is niet te verwonderen dat bij deze volkse uitdrukkingen de vorm, de kleur, de klank en de figuur of de beeldenaar van het geldstuk een grote rol spelen.

Enkele benamingen zijn afgeleid uit volksspelen, zoals het bolwerpen en het meetjesschieten.

Doch vele, ruim een vierde, zijn oud. Ze dateren uit de Franse, Oostenrijkse en Spaanse overheersingen, en sommige zelfs uit het Bourgondisch tijdperk. Ze hebben waarlijk een taai leven gekend, en trotseerden alle munthervormingen door de eeuwen heen.

Volledigheidshalve heb ik er ook de Bargoense geldbenamingen bijgevoegd, omdat deze in het plaatselijk dialect, en speciaal in dit van St. Niklaas, zijn geslopen en er burgerrecht hebben verkregen.

Het Bargoens van St. Niklaas werd hoofdzakelijk gesproken door de rondleurders, de kramers en de vertinders, die huisden in de wijk van Klein Hulst en de Papenakkers. « Daar keettegen

de knuls en de padjalders, die grandig tof de Bregade⁽¹⁾ premel-
degen en kabeeldegen ». Dit wil zeggen : daar woonden de
mensen en de padjeslopers, die zeer goed het Bargoens spraken
en er gesprekken in voerden.

Dit Bargoens spruit voor de helft voort uit het Bargoens van
Roeselare en voor een deel uit het Zeels Bargoens. Het overige
van het vocabularium is in het brein van deze lui zelf gebrouwd
geworden, en kan als specifiek Bargoens van St. Niklaas aan-
genomen worden.

De leurders in linnen van Roeselare⁽²⁾ kwamen vóór de eerste
wereldoorlog jaarlijks gedurende verscheidene maanden op lo-
gement in de herbergen van de wijk Klein Hulst. Het is door
wederzijds contact in deze herbergen, dat de leurders van St.
Niklaas grotendeels het Bargoens van Roeselare opslopten, er
hun eigen dialectische kleur en accent aan gaven en het zelfs
verrijkten met typische woorden van eigen vinding.

Het duurde niet lang of gans de buurt kende dit zogezegde
kramerslatijn en het werd door deze mensen meest in de stami-
nees voor de lol gesproken, in tegenstelling met de leurders die
het als beroepstaal bezigden.

Alzo zijn via de herberg veel Bargoense woorden en gezeg-
den in de gewone volkstaal komen nestelen, waaronder veel
geldbenamingen.

Enkele jaren nadat Amaat Joos in 1900 het Waas Idioticon
uitgaf, verzamelde Odilon Nijs uit St. Niklaas (toen student
en later pastoor te New-York) de volledige woordenschat van
Bargoens zoals het te St. Niklaas gesproken werd. Als grappig
student maakte hij zelfs een overzetting van gans zijn gebeden-
boek in dit Bargoens. Zijn handschriften, die nooit ter pers
zijn geraakt, zijn ongelukkig verloren gegaan.

De laatste der Mohikanen⁽³⁾, de laatste van de generatie, die
het Bargoens vloeiend spraken, zijn in de laatste jaren ten Here
gevaren. Veel van hun typische gezegden gebruiken wij nog,
zonder er acht op te slaan, als we ons in het dialect der streek
uitdrukken.

Onafhankelijk van het plaatselijk Bargoens zijn er ook geld-

(1) Bregade, Brigade = Benaming van het Bargoens van Roeselare, St. Niklaas
en Zele.

(2) Rondreizende handelaars en leurders in linnen waren ook :
1° De Drolmannen van Zele. Ze spraken de Brigade of Zeels Bargoens.
2° De Tödden van Westfalen. Ze spraken de Tjöttensprache.

(3) O.m. De maf Clement en Stien Pilleke koud.

benamingen uit de Noordnederlandse boeventaal naar hier overgewaaid.

En nu zal ik u op een honderdtal geldbenamingen vergasten, onderverdeeld in : I) gemunt geld; II) geld in uitgebreide zin; III) papieren geld en IV) geld met speciale bestemming.

Dat de geldbenamingen in de volkstaal zo talrijk zijn, hoeft geen verwondering te baren. De gehechtheid aan, en de betrachtning naar het geld is een algemeen verschijnsel. En vermits het ongelukkig nu eenmaal zo is dat men slechts met geld de boter koopt, vormt het de centrale as waarrond ons aards bestaan draait. Verschiet dan ook niet dat de volksgedachten over deze materie soms zo kleurig en geurig zijn te woord gesteld, dat ze wel eens met de welvoeglijkheid in strijd zijn.

Zo o.m. de gezegden :

Hij stinkt naar het geld, gelijk de bok naar zijn zeek.

Hij zou zijn scheten op flessen doen, als het maar geld opbrengt⁽⁴⁾.

Duizend frank is geen kattestront.

Het is slechts om hun idiomatische eigenaardigheid dat ik deze uitdrukkingen vermeld.

N. B. — De nummers in de tekst verwijzen naar de lijst der geraadpleegde werken en studies, achteraan dit artikel opgenomen.

I) GEMUNT GELD OF KLINKENDE MUNT.

A) *Benamingen van geldstukken ter waarde van 1 frank.*

BAARD. m. (-en).

Zinspeling op het baardig hoofd van koning Leopold II als beeldenaar. Al zijn deze muntstukken reeds lang niet meer gangbaar, toch is de benaming in de volksmond gebleven en hoort men nog regelmatig zeggen : « Dat kost baarden » = dat kost veel geld. Op sommige veilingen en verkopen wordt er voor de lol met één baard = 1 fr. ingesteld, waardoor de koper zijn geringschatting voor het te koop aangeboden voorwerp te kennen geeft.

BAL. m. (-lekens).

Komt ook voor in het Bargoens van Roeselare (1), in het

(4) Te Waasmunster zegt men : op flessen vaten.

Zeels Bargoens (2) en in het Bargoens van Zuid-Limburg (23).
Het behoort dus tot het algemeen Vlaams Bargoens.

— 100 ballekens = 100 frank. (Fr. : balles).

— Een bal afdokken = een frank betalen.

BLANK. m. (-en).

De benaming was bij oude buitenlieden nog in gebruik vóór de eerste wereldoorlog, en zij komt thans nog voor in een Waas schootliedje, om de schreiende wichtjes te sussen :

« Speelman had zijn lier verkocht

Al voor twee blanken.

Hij had er een oortje te weinig af gehad,

En hij ging er nog eens om janken ».

Volgens Dr Verwijs en Dr Verdam (Middelnederlands Woordenboek Dl. I, blz. 1286) was de blank een munt ook alb of witpenning genaamd, ter waarde van $1\frac{1}{2}$ groot of $\frac{3}{4}$ stuiver of 6 duiten.

« Het is onzeker » zo beweren ze « of er werkelijk een munt van dien naam bestond, dan wel of het slechts een muntbenaming is. In Nederlandse muntordonnanciën wordt er van een zoodanige munt geen gewag gemaakt. Hoewel het woord Germaansch is, zal de benaming dezer munt wel uit het Fransch zijn overgenomen, waar de blanc de waarde had van 5 deniers (penningen) ».

R. Pijpers bepaalde de juiste waarde van de blank op 0,0680271 goudfrank (3).

CANUS. m. (-sen).

Ontleend aan het Bargoens van St. Niklaas.

Te St. Niklaas bestaat de uitdrukking : « Ne slechte canus in iemands femen foefelen » = een slechte frank in iemands handen steken.

— De grandige drol van canus. = totaal niets. (Bargoens van St. Niklaas). In het Bargoens van Roeselare heet zulks : drol van janus, en in het Bargoens van Zuid-Limburg : in den drol van jakke, in den drol van jochem = minder dan niets. In dit laatste Bargoens dialect betekent jochem en canis = hond. De drol van canus of canis beduidt dus zoveel als wat men in de Wase volkstaal zegt : « 't Is van den hond, het varken is op », (wanneer men in de keukenkast kijkt en er niets

in vindt) of wat men kortweg uitlapt: 't Is van den hond (= het heeft niets opgebracht).

FLOEREN. m. (Alleen in het enkelvoud).

Het is ofwel een bastaardwoord voor florijn, ofwel een zinspeling op de ingebeelde fluwelen tast van een zilverstuk, inzonderheid wanneer er wat sleet op is.

— Het is ne floeren = het is een zilveren frank⁽⁵⁾.

HOUT. o. (-en).

Wordt veel in de meervoudsvorm gebruikt, en wordt uitgesproken: haten.

— Vijf houten, twintig houten = vijf frank, twintig frank.

Waarschijnlijk afgeleid van het bolspel, waar er dan spraak is van het winnen met drie houten (drie houten bollen).

KAAN. m. (-en).

Het wordt meest gebruikt in de zegswijze: zonder kanen zitten = geen geld hebben.

De Bo vermeldt: een kaantje geld = een beetje geld (4).

In de rekeningen van Duinkerken (1572-1573) staat er te lezen:

« A douze compaignons de Socx après quilz avoient condécoré la procession générale à danser avec épées nues,... XIJ kannes... XII S. (5).

In de stadsrekeningen van Dendermonde (1422) staat er vermeld dat er aan Zigeuners, die aan de processie deelnamen, kannen wijn werden geschonken: « Te wetene es dat up den vors. feestdag gheraect te commene een ghedeel van den liede die men seide dat de grave van Egipten was, welke grave hardde notabelic in de processie met zinen herscepe omme ghinc, de welken was gheschinct: VI kannen wijns, komt... VII s. gr. (22).

Het waren dus wijnpenningen die hier werden uitbetaald, penningen waarvoor men bekers wijn kon eisen.

Het is mogelijk dat het woordje **kaan**, dat thans nog als muntbenaming gebruikt wordt, iets te stellen heeft met de oude benaming: **kanne**.

(5) Het is ne floeren: wordt in het Waasland ook gezegd voor een man met verwijfde manieren.

KLINKAARD. m. (-s).

Volgens Verdam is het de oude benaming ener Bourgondische goudmunt, die men nog steeds te horen krijgt voor een gewoon stuk van een frank; doch die vóór de eerste wereldoorlog meer gebruikt werd, toen er noch zilveren frankstukken in omloop waren.

— 't Is geen valse, 't is een klinkaard. = 't Is een goed zilverstuk.

KOP. m. (-pen).

Zinspeling op de rechterkant van een muntstuk, kop of kruis genaamd; in tegenstelling met de andere zijde, die letter of munt heet.

— Honderd koppen krijgen = honderd frank ontvangen.

In het Bargoens van St. Niklaas en Roeselare heeft de kop ook de waarde van een frank, in de Noord-Nederl. dieventaal is het **koppie** synoniem van dubbeltje.

KNAK. m. (-en).

Ontleend aan het Bargoens van Roeselare, waarin het gebruikt wordt om een vijf frankstuk aan te duiden, zoals in het Zeels Bargoens, doch tevens als telwoord (vijf), en zoals in het Zuid-Limburgs Bargoens (een **knaak** van vijf ballen).

In het dialect van St. Niklaas bestaat de uitdrukking: zijn knaken dicht hebben = is geld gewonnen hebben bij het spel.

In het dievenspelletje, dat kinderen der wijk Klein Hulst te St. Niklaas eertijds speelden en waarin ze de padjalders (rondleurders) nabootsten, kwam volgende Bargoense zinsnede: « Schoft ou bink, de bergamotten sjoezen in de kreke, schaaft de fok, de grandige drol van canus in 't knaken mazen, as wa bik en buis in de bokskeet ». = Pas op man, de gendarmen loeren in de gracht, vlucht, er is geen geld te verdienen, tenzij wat eten en drinken in 't gevang.

Ook in Noord-Nederland is dit woord in de volkstaal verspreid, waar het dan overgenomen is uit de Noordnederlandse dieventaal, net als knaker = portemonnaie. Door Noordnederl. knaken bedoelt men rijksdaalders en grote zilveren geldstukken. In de Tjöttensprache, het Westfaals Bargoens had de « knôk » de waarde van een thaler (23).

KNOTS. m. (-en).

Het geeft de onzuivere, matte klank weer van een nikkelen of zinken frankstuk, zoals de benaming « rammelaar » in Brabant, in tegenstelling met de edele klank van een zilverstuk.

Volgens J. Fr. Willems hadden vroeger veel geldstukken hun naam aan de klank te danken : alzo **schelling** (van schellen), **klinkaard** (van klinken), de **heller** (van een helder geluid), de **blaffaard** (van blaffen = faire résonner) (6). Het fijn gehalte, dat een nobele klank geeft, heeft in vroegere eeuwen aan bepaalde gouden munten de benaming gegeven van **Nobel** en **Rozenobel**.

PATAT. m. (-ten).

Bastaardwoord, naar het Frans : patard.

Het was een koperen munt ten tijde der hertogen Albrecht en Isabella en zelfs tijdens onze Bourgondische vorsten (7).

Deze benaming gebruiken sommige Wase duivenmelkers voor de kleinste vrijwillige inzet bij het duivenspel⁽⁶⁾.

— Hij heeft vijf patatten bij de poelen ingezet. = Bij de verplichte inzet heeft hij nog vijf frank speciaal ingezet.

In het Antwerpse bestond de volksbenaming « **patotter** » voor een frank (8).

POLLEKE. o. (-s).

Zinspeling op Koning Leopold II als beeldenaar.

Wanneer men vroeger de munten naar de beeldenaar een benaming gaf, dan waren het doorgaans gouden speciën. Alzo waren er **Philippussen** (Philips II), **Carolussen** (Karel de Stoute en Karel V), **Albertijns** (Aartshertog Albrecht), oude en nieuwe **Jacobussen** (Jacobus I van Engeland), **Trezekens** (Maria Theresia), **Lowies** (Lodewijk XIV, XV, XVI), **Napoleons** (Napoleon I) en **Willems** (Willem I) (9, 10).

TANT. m. (-en).

Bastaardwoord naar het Frans : tantième.

In een kronijk van het Land van Dendermonde staat er vermeld : « Ten jaere 1702 wierden de ontfangherijen van alle de

(6) Grotere vrijwillige inzetten noemen ze : royals, superroyals en superpoelen. (Deze benamingen betekenen grote en zeer grote vrijwillige inzetten en zijn geen « survivants » van de oude gouden munten : royalen en dubbele royalen).

prochien vercocht, op den **tantiesme** die de zelve ontfanghers souden proficteeren van eenen schellinck te ponde ».

TIST. m. (-en).

Vijftig tisten, zoveel kan mijn bruine niet trekken. = Vijftig frank, zoveel heb ik niet in mijn geldbeurs.

Ik heb een oude boer gekend te Nieuwkerken (Waas), die telkens hij zijn linnen geldbeurs bovenhaalde, zijn lijfspreuk er bij te pas bracht : « Dit is de beurs van Fortunatus met mijn tanten en mijn tisten ».

VOETJE. o. (-s).

Benaming van een oud muntstuk onder Maria Theresia.

In het Land van Waas, alsook te Antwerpen heeft het de waarde van een frank (11), in West-Vlaanderen echter een frank en half (4).

— De bazin zag dat hij een voetje op de toog smeed. = Hij liet een frank wisselen (10).

WITTE. m. (Alleen in het enkelvoud).

Alzo werden de zilveren muntstukken genaamd naar hun kleur; het koperen geld daarentegen heette men **luizegeld** of **jodengeld**, en de goudstukken waren **voskens** (zeer oude benaming) of **goudvinkskens**. In de huidige volkse beurstaal zegt men : « Hoe staat het men de **vinken** » = hoe wordt het goud gequoteerd.

De witte is ook een oude benaming, want volgens J. Fr. Willems (6) heette men vroeger het witke of de blanke in tegenstelling met de « swerte », dat een koperen of zwart muntstukje was, zoals de zwarte mijt (Bourgondische vorsten), of de zwarte corte (Karel V) (12).

In het Bargoens van Roeselare heeft de « witte » slechts de waarde van een stuiver, zoals de « wieten » in het Zeels Bargoens; en in de Noordnederlandse dieventaal was het « witje » een gulden.

B) *Benamingen van geldstukken ter waarde van 0,50 frank.*

HALF BAARDJE. o. (-s).

Zie « Baard ».

HALF CANUSKE. o. (-ns).

Zie « Canus ».

HALF MANNEKEN. o. (-s).

Omvorming van negenmanneken, een koperen muntje, tijdens de Spaanse overheersing, ter waarde van een duit. De Gentenaars gaven er de min fatsoenlijke naam aan van **half schobbejakske** (9).

— Zo plat als een half manneken; vroeger werd gezegd : zo plat als een negenmanneken of zo plat als een zesken (oude duit).

HALF VOETJE. o. (-s).

Zie « Voetje ».

Een **halfvoetjesfles** = een literfles, die door veel lieden gebruikt wordt om er al de stukjes van een halve frank in te sparen, die ze bij het winkelen ontvangen. Een volle literfles bevat twee duizend dergelijke geldstukjes. Ze wordt gewoonlijk geleidigd rond Kermis, Jaarmarkt, St.-Niklaasdag, Kerstdag of Nieuwjaar. Hierdoor kwamen rond de voornoemde data deze muntstukjes in groter getal in omloop. In Brabant heet zulks een « halfsisjesfles ». (In de N.-Nederl. dieventaal is de **halve-seis** een penning (23)).

HALVE WIETEN. m. (-s).

Dialectisch woord van witte. Varianten : Allewieten en halve wuiten.

HEMDSKNOPJE. o. (-s).

Kluchtwoord zinspelend op de geringe grootte van dit muntstuk.

HENNEKNOPJE. o. (-s).

Kluchtwoord zinspelend op het rond uitsteeksel te midden de pootzool der hoenderachtigen, dat met veel toegeving de grootte heeft van een halve frank.

KONIJNENOOG. o. (-en).

Kluchtwoord. H. Pauwels (13) meent dat vele muntbenamingen als spotnamen door ambachtslieden ontleend werden aan

hun vak, also een konijneuoog door de poeldenier, een knop door de kleermaker, een kinderlijkske door de koster, een paardenoog door de paardenknecht, een kruiwagenwiel door een arm boerke, hetgeen naar mijn inzicht nog al ver gezocht is.

KREKELPELLEKE. o. (-ns).

Kluchtwoord. De Kreukel (*littorina littorea*), een eetbare zee-slak, zeer gelust door de mensen uit de volksbuurten, heeft een cirkelvormig hard sluitingsdekseltje (*operculum*), dat veel gelijkens heeft met de vorm van een half frankske. In de N.-Nederlandse dieventaal spreekt men van een « schubbetje » voor een dubbeltje (23).

SPRIETKNOP. m. (-en).

Kluchtwoord.

C) *Benamingen van geldstukken ter waarde van 2 frank.*

BUIZENKLOPPER. m. (-s).

De benaming is ontleend aan het Bargoens van St. Niklaas. Buis betekent twee en is een bastaardwoord van bis (latijn). — Nen buizeklopper veur de grandige hef = een stuk van 2 fr. waarmede men veel pinten zal kunnen omhoog heffen of binnenlappen. (Zulks was mogelijk vóór de eerste wereldoorlog). In de N.-Nederl. dieventaal is de « mattenklopper », die nog terugwijst op de volksbenaming ener Spaanse munt, een tientje (23).

DODDEN. m. (-s).

Zinspeling op de dikte van een tweefrankstuk. Doddens zijn ook korte, dikke, ineengedrongen mensen.

DUBBELE CANUS. m. (Alleen in het enkelvoud).

Zie « Canus ».

D) *Benamingen van geldstukken ter waarde van 5 en 20 frank.*

KANEMAN. m. (-nen).

Zie « Kaan ».

Doorgaans gebruikt men deze benaming voor een 5 frank-

stuk; bij sommige kaartspelers echter heeft de kaneman een waarde van 20 fr.

De uitgang « man » komt nog voor bij volkse muntbenamingen, zoals : **moezeman**, en **pieteman**.

Onder de regering van Wenceslas van Luxemburg (1355-1383), werd er een munt geslagen, die men « **Brijmannen** » noemde (7). De « **lobmannen** » en « **kraagmannen** » waren Brabantse dukatons, waarop de beeldenaar van koning Philip IV met een Spaanse kraag stond (23).

KARREWIEL. o. (-en).

Kluchtwoord, zinspelend op de grootte van een vijf frankstuk.
— Ze laten wielen = zijn geld gemakkelijk verteren.

PAARDENOOG. o. (-en).

Kluchtwoord.

PLAKKEN. m. (-s).

Ontleend aan het Bargoens van Roeselare. In het Zeels Bargoens heette zulks : **plafonders**.

Het is een bastaardwoord van plaket (fr. plaque), een oud muntstuk ten tijde der Oostenrijkse overheersing, ter waarde van twee en dertig centiemen. Wellicht houdt het ook verband met het Mnl. « **placke** » = geld.

In de N.-Nederl. dieventaal heeft de « **plak** » een waarde van 2 ½ cent.

POTSTUK. o. (-ken).

Zinspeling op de grote muntstukken, die bij sommige lui met voorliefde worden gepot of gespaard.

WAGENWIEL. o. (-en).

Kluchtwoord. In de Noordnederlandse dieventaal heet zulks **achterwiel** of **rad** (voor rijksdaalder) en **voorwiel** (voor gulden). Twee rijksdaalders noemen ze « **een fiets** » (23).

E) *Benamingen van het koperen geld.*

CENT. m. (-en).

Wanneer vroeger een **hollekenscent** ontvangen werd (d.i. een doorboorde koperen cent) dan werd deze door de ene als kwade

penning geweigerd en door de andere als geluksmunt in de geldbeurs of in de winkellade bewaard en niet meer uitgegeven.

DUIT. vr. (-en).

Benaming van een stukje van 1 centiem, meest duitje genaamd.

— Geen rode duit = niets.

— Hij heeft noch duit noch kruis = niets. Er is hier spraak van het kruis op de oude penningen.

In een Waas kinderrijmpje wordt er zelfs van een halve duit gewag gemaakt :

Sies van Belle,
Met een peerd
Zonder steert.
't Was geen halve duite weerd.

Er bestonden vroeger muntstukken, die nog een geringer waarde hadden dan een halve duit. Alzo de **mijt** of $1/5$ van het zesken of duit, en de **point** of **poent** met de waarde van $1/10$ zesken of duit.

HALFKEN. o. (-s).

Zelfde betekenis als duit, of half oortje.

— Hij zou een halfken in tweeën bijten = gierigaard, duitenkliever; een splijtmijte, zoals men in West-Vlaanderen zou zeggen.

JODENGELD. o. (Alleen in 't enkelvoud).

Spotnaam op het koperen pasgeld.

KLUIT. m. (-en).

Zie kluiten in de algemene benaming van geld.

KNOTTERKEN. o. (-s).

Zinspeling op de grootte van een duit, die als een afgeknopt muntstukje geleek.

LUIZEGELD. o. (Alleen in het enkelvoud).

Het koperen geld beschouwde men vroeger als het geld der arme lui en der gierigaards.

Dat die luizen ook met de gierigaards in verband staan, kan men uit het hiernavermeld gebruik afleiden. Met Oudejaarsavond

wordt er op den buiten, in « den Hoge » van het Waasland door de bedelende kinderen, ten teken van protest, een gedicht met volle keel geroepen, wanneer ze na het zingen hun Godsdeel niet krijgen :

Madam, daar is een holleken in Uw deur.
Daar hangt een zak met zemelen veur.
En ieder zemel is een luis.
Er zit een gierige pin in huis.
Klein huis, groot huis,
Er zit een gierige pin in huis.

De beenhouwers van Sinaai, die destijds op de wekelijkse markt dag van St. Niklaas in groep hun kraam hadden, « Sinaaise markt » genaamd, werden in volgend spotrijm met luizen bedacht, omdat ze berucht waren om hun schraapzucht in het wegen :

Sinaaise schinkel (10),
Trekt maar op met geheel Uwen winkel.
Naar markten en wegen,
Deur nat en regen,
Om wat stuiverkens te pakken,
Vlooiën met zakken,
Luizen met hopen,
Die komde naar Puivelde verkopen⁽⁷⁾.

STUIVER. m. (-s).

Zie stuivers in de algemene benaming van geld.

ZESKEN. o. (-s).

Het zesken was een oude munt, dat overeen kwam met 6 duiten of 3 deniers parisis en deed 0,0113378 goudfrank of iets meer dan 1 centime. Het was hetzelfde als wat men later een halve duit noemde.

In het begin dezer eeuw noemde men **duitnagels** zekere nagels met de hand gesmeed, die iets meer dan een centime kosten en in onze Wase polders ook de naam van **zeskensnagels**

(7) Er wordt hier gezinspeeld op volgend volksgebruik :

Op 17 Januari, feestdag van de H. Antonius, wordt er te Puivelde (gehucht van Belsele) varkensvlees geofferd door boeren en beenhouwers. De beenhouwers van Sinaai kwamen volgens het spotrijm wegens gierigheid te Puivelde niet offeren. (Voor hun spotnamen, raadplege men het Waasch Sagenboek door F. Van Es, blz. 189).

droegen. De naam van deze muntsoort leeft nog in onze volkstaal; men zegt immers nog steeds : zo plat als een zesken (14).

II) BENAMINGEN VAN GELD IN DE UITGEBREIDE ZIN.

CENZEN. m. (Alleen in het meervoud).

Dialectische vorm van centen.

DOKKERS. m. (Alleen in het meervoud).

Komt ook voor in het Bargoens van Roeselare, en is afgeleid van dokken = betalen.

DUITEN. vr. (Alleen in het meervoud).

IJZERS. o. (Alleen in het meervoud).

Zeer oude benaming, die nog in zwang is.

De dubbele, hele en halve « vuurijzers » waren zilverstukken, die geslagen werden onder de Bourgondische vorsten Philips de Schone, Karel de Stoute en Maria van Bourgondië (12).

— Zijn ijzers afspitten = betalen.

JANEN. m. (Alleen in het meervoud).

Wordt gezegd wanneer men geld op rijen telt.

De parallele gangen, die de maaiers en de pikkers in de meersen en de korenvelden maken bij het afpikken, alsook de rijen voetsporen, die ontstaan bij het wieden van een jonge vlasaard, worden in West-Vlaanderen ook janen genaamd (4).

— Zijn janen tellen = zijn geld tellen.

KADOLLEKENS. o. (Alleen in het meervoud).

Bastaardwoord van madollekens, naar het volkslatijn metallia. (Fr. maille).

KLUITEN. m. (Alleen in het meervoud).

De halve kluit was onder Leopold I en Leopold II een koperen stuiver ter waarde van vijf centimen, en de dikke kluit een koperen muntstuk dat tien centimen gold. Ze waren gangbaar van 5 Juni 1832 tot 10 Maart 1869.

Sinds deze koperen munten verdwenen zijn, hebben de kluiten de betekenis gekregen van geld in de uitgebreide zin.

Nadat de koperen kluiten door nikkelen muntstukken vervangen werden, zijn ze nog lang gebruikt geworden bij het meetjesschieten en kregen dan de naam van **doezers** of **nosters**.

Een man met kluiten = met veel geld.

KNAKEBOUTEN. m. (Alleen in het meervoud).

Ontleend aan het Bargoens van St.-Niklaas.

Het wordt uitgesproken : knokabaten.

KNOP. m. (Alleen in het enkelvoud).

— Geen rotte knop bezitten = niets bezitten.

In het werpen met muntstukken (meetjesschieten of schieten) werden dikwijls de muntstukken door broekknopen of soldatenknopen vervangen, omdat het spelen met geld terecht verboden werd (15).

In het Land van Waas werden hiervoor ook schietskeien gebruikt. Dit waren platte gerolde keien van tertiaire herkomst, waartussen men deze uitzocht die de grootte hadden van een overjasknoop, en vooral op de hoogten van Waasmunster op de keiakkers gevonden werden.

« **Knoopje** » wordt in de Noordnederlandse dieventaal voor een dubbeltje gezegd, « **kleine knoop** » voor een gulden en « **grote knoop** » voor een rijksdaalder (23).

LOOD. o. (jes).

Afgeleid ofwel van de loden schijven bij het muntwerpen, ofwel van de loden aanwezigheidspenningen (Fr. méreaux), die in de 15e tot de 17e eeuw uitgedeeld werden bij godsdienstplechtigheden en vergaderingen van confrerieën (16).

In de Noordnederlandse dieventaal is het synoniem van poen en moes (23).

— Zijn lood is op = alles verteerd hebben.

— Hij laat zijn loodjes liggen = hij raapt zijn geld niet op.

De zinken muntstukken, die in de laatste jaren in omloop werden gebracht, worden door sommige mensen ook als loden muntstukken betiteld. Zulks komt omdat er tussen deze speciën vele nagemaakte voorkomen, welke in lood zijn gegoten en in kleur, door oxydatie, van de zinken moeilijk te onderscheiden zijn.

— 't Is een loden = 't Is een valse munt.

— Met loden stukken betalen = met zinken geld betalen.

MADAMS. vr. (Alleen in het meervoud).

Oud muntstuk met de beeldenaar van Maria Theresia, dat twee oortjes waard was, waarvan de benaming in de meervoudsvorm nog voortleeft.

MIJNHEREN EN MADAMS. (Alleen in het meervoud).

Door de Latijnse muntconventie onder Leopold II werden de zilveren en gouden Franse, Zwitserse, Italiaanse en Griekse muntstukken ook in ons land gangbaar gesteld. Alzoo kreeg ons volk geldstukken in handen met de beeldenaars o.m. van Napoleon III, Joris I van Griekenland, Victor Emmanuel II en III, en Marianne, die voor hen onbekenden waren, en die ze gewoonweg « Mijneren en Madams » noemden. Deze zegswijze werd langen tijd nadien nog gebruikt, wanneer men betalingen deed met gemengd geld.

In tegenstelling met de volkse muntbenamingen, werden in vroegere eeuwen de adellijke titels van de beeldenaar in de officiële benamingen gerespecteerd. Zo noemde men de **Souvereinen** naar de beeldenaar der Nederlandse souvereinen, en de **Dukaten** of **Dukatons** naar het laatste woord van de legende dier muntstukken, nl. ducatus (hertog).

MOES. m. (Alleen in het enkelvoud).

Ontleend aan het algemeen Bargoens.

Volgens Dr H. W. Keim staat het vermeld in het eerste uitgebreid vocabularium der Berlijnse dieventaal, verschenen in 1647. Samen met andere oude Bargoense woorden uit de Duitse landloperstaal is het woord « **Moos** » in de Duitse volkstaal en de studententaal gedrongen (17).

Ook in onze volkstaal heeft het woord « **Moes** » ingang gekregen.

In het Zeels Bargoens, alsook in het Bargoens van St.-Niklaas onderscheidde men vroeger nog de **blank moes** = zilvergeld en de **foksel moes** = goudgeld.

MOEZEMAN. m. (Alleen in het enkelvoud).

Afgeleid van moes.

MONNIE. vr. (Alleen in het enkelvoud).

Bastaardwoord van monnaie. Het komt ook voor in de N.-Nederlandse dieventaal.

OORTJES. o. (Alleen in het meervoud).

— Al zijn oortjes kwijt zijn = niets meer bezitten.

PEES. m. (-en).

Aan het Bargoens van St.-Niklaas ontleend, naar het Frans : pièces, of naar de Parijse dieventaal : « du pèse ».

PENNING. m. (-en).

De penning parisis, ook denier genaamd, was vroeger het twaalfde gedeelte van een stuiver en gold volgens R. Pijpers 0,0037792 goudfrank.

Nadien heeft hij de betekenis gekregen van de kleine koperen pasmunt, en thans bij uitbreiding dus geld.

— Penning is ziek = op droog zaad zitten.

PIASTERS. m. (Alleen in het meervoud).

De piaster was een oude Spaanse munt, alhoewel het woord van Italiaanse oorsprong is : piastro.

H. Pauwels beweert dat in Brabant deze benaming gebruikt wordt door mensen die uit het Walenland komen, waarschijnlijk omdat ze in de benaming van dit oud muntstuk het woord « payer » menen te horen (13).

In het Waasland bestaat ook de uitdrukking : « Hij zal kunnen piasteren » = betalen.

PIET. m. (-en).

Dialectisch woord van pit.

— Piet is dood = doodarm zijn.

PIETERMAN. m. (-en).

Het staat niet in verband met de St.-Pieterspenning, zo verklaart A. Joos (10). Volgens Prof. J. Vercoullie echter betekent pieterman zoveel als St.-Pietersmunt (18). In de Noordnederlandse dieventaal is de pieterman een gulden, ook kortweg « man » genaamd (23). In het hertogdom Brabant werd er onder de regering van gravin Johanna (XIVe eeuw) een gouden munt geslagen, die zeer verspreid werd en om de beelde naar (St. Pieter met de sleutel) gouden Pieter werd genaamd.

PIJKENS. m. (-en).

Bastaardwoord naar het Frans : picaillon, een oud Piëmontees muntstukje, ter waarde van iets minder dan 1 centime.

— Veel pijkens hebben (avoir des picaillons).

— Hij houdt aan zijn pijkens = krenterig zijn.

— De man heeft veel praat, maar geen pijkens = een pocher zonder geld.

Bij het vragen om financiële steun voor zijn tijdschrift « Rond den Heerd » schreef Guido Gezelle : Ik heb veel hertens, maar geen pijkens.

PLAAT. vr. (-en).

Centenplaatjes ook **blikjes** genaamd. Vele muntbenamingen hebben de betekenis van afgesneden stukjes metaal of metaalplaat, also duit, piaster, stuiver, schijven, enz.

— Met plaat zitten = veel geld hebben.

In de huidige volkse beurstaal, beduidt men door platen de grote Amerikaanse muntstukken.

POEN. m. (Alleen in het enkelvoud).

Al staat het in Van Dale's Groot Woordenboek vermeld, toch is het volgens Prof. Vercoullie van Bargoense oorsprong. Het is vermoedelijk het bastaardwoord van de Franse volksbenaming : poignon = geld als handvulsel.

Het behoort tot het algemeen Bargoens zoals moes. Als bewijs hiervan volgt hierna een zinsnede uit de parabel van de Verloren Zoon (Lucas 15, 11-32), overgezet in het Bargoens van drie verschillende streken.

1) In het Bargoens van Zele :

Daar e de poen verspleitte in de trankkeetjes en in doddigheid = en verkwistte daar zijn vermogen in een losbandig leven (19).

2) In het Bargoens der Limburgse Kempen :

Alwaar hij al zijn poen en smets heeft verslent en opgepoeit in loensigheid en tispelsporen met loense griezen (20).

3) In het Bargoens van St.-Niklaas :

Doir e zijne poen verpleintege met 't stekken en 't beschomelen van grandige kleppen in de heireketen en in 't flansen van kasporiamenten bij de gezen.

Al verschilt de woordenschat van 't Bargoens volgens de streek waar het gesproken wordt, het woordje « poen » gebruikt elk Bargoens sprekend mens in Vlaanderen, alsook elk beoefenaar van de dieventaal in Noord-Nederland en het is zelfs algemeen Nederlands geworden.

Prudens Van Duyse vond het Bargoens van Zele zo studentikoos, dat hij een lang drinklied in dit dialect dichtte, en in een der coupletten er natuurlijk de poen bij te pas bracht. Want poen hebben en hierdoor veel kunnen buizen (drinken), dat was vroeger de levensdroom van de Bargoenssprekende rondreizende handelaars, waarvan de nazaten in vele steden en gemeenten soms zeer goeode ingezetenen én opgezetenen, zelfs notabelen zijn geworden.

O mosken, flik den klonkerik vul,
Me mazen grandige poen;
Onze âkens buisden, en de knul
Maast uuk den buis van doen;
En wat veur de âkens kantig was,
Da veent de piepen uuk te pas.
Sa, knullen, buist, tralala;
Sa, knullen, buist, trala ! (23).

Overzetting: O meisje, schenkt de beker vol,
Wij hebben veel geld;
Onze oudjes dronken, en ik
Heb het ook van doen;
En wat voor de oudjes plezierig was,
Dat komt de kinderen ook te pas.
Sa, gezellen, drinkt, tralala;
Sa, gezellen, drinkt, trala !

PONK. m. (-en).

— Met een goede ponk zitten = een gevulde spaarpot hebben.

SCHIJVEN. m. (Alleen in het meervoud).

Vermoedelijk afgeleid van het schijvenspel.

— Met schijven schieten = van de ene meet naar de andere met munten of met doezers spelen. In de figuurlijke zin ook gebruikt voor het speculeren met geld.

SNAREN. vr. (Alleen in het meervoud).

— Goed gesnaard zijn = goed bemiddeld zijn.

SOLDATEN. m. (Alleen in het meervoud).

Wordt gezegd zoals « janen », wanneer men het geld op rijen telt.

— Ge kunt uw soldaten beginnen afduimen = 't Is tijd dat ge betaalt.

Naar alle waarschijnlijkheid kan het wel een oude muntbenaming zijn. Ten tijde van Philips de Goede werd er een zilveren munt geslagen, die de naam kreeg van « **Rijders** », « **Les Cavaliers** » (7), zoals sommige oude Hollandse dukatons, die dezelfde benaming hadden.

SPIE. vr. (Alleen in het enkelvoud).

Verkorting van muntspecie. Het komt ook voor in de Noordnederlandse dieventaal voor geld, alsook in de benaming : **fokse spie**, gouden spie, voor een tientje (23).

SPIJKERS. m. (Alleen in het meervoud).

Spaargeld, naar het werkwoord spijkeren = sparen.

SPLENTERS. m. (Alleen in het meervoud).

Dialectisch woord van splint.

— Met splinters doet men alles = met geld koopt men de boter.

Splint = geld, bij Vercoullie, Kramer en Van Dale. Bij Verdam is het een dun plaatje metaal.

Splinst, in het Bargoens van Roeselare.

Splent, in het Bargoens van Zele en St.-Niklaas. — De splent moet de bie = Het geld moet op, het geld moet verteerd worden.

— Mechels doktege de splent = ik betaalde (Bargoens van St.-Niklaas).

STEENGRUIS. o. (Alleen in het enkelvoud).

Wordt spottend gezegd wanneer men zijn zakken uitschudt en er slechts wat kleine munt te voorschijn komt. In het Bokkenrijders-Bargoens, het dialect der beruchte dievenbende uit de 18^e eeuw, treft men ook een spottende benaming aan voor geld, namelijk « **Bucht** » (23).

STUIVERS. m. (Alleen in het meervoud).

Het pond parisis werd verdeeld in 20 schellingen parisis of stuivers. Deze stuiver had volgens R. Pijpers de waarde van 0,0453514 goudfrank.

Was de stuiver in het oud regime een zilveren muntstuk, na dien werd de benaming opvolgenlijk in de volksmond gebruikt voor een koperen, een nikkelen en een zinken stuk ter waarde van 0,10 fr. en 0,05 fr. (halve stuiver).

Tot in 1921 behielden de stuivers op de botermarkt te St.-Niklaas hunne boerenwaarde van 0,09 fr. Elf stuivers golden 1 fr. of juist gerekend 0,99 fr.

Dit was niet het geval voor andere markten. Volgens Gittée rekende men reeds in 1890 op de botermarkt te Hasselt met centen.

Vóór 1914 rekende men in de vismijn te St.-Niklaas ook met stuivers. Deze hadden een waarde van 0,11 fr.

In een kinderliedje (rijdans), vóór 25 jaar opgetekend te St.-Niklaas, was er ook nog spraak van stuivers :

- Zeg, boerinneke, wat kost Uw boter ?
- Zeven stuivers 't hallef pond.
- Zeven stuivers zal ik U geven,
Als gij komt in mijn salon.
En een, twee, drij,
En drij is zes,
En dat boerinneke, en dat boerinneke,
En een, twee, drij.
En drij is zes,
En dat boerinneke zat in de fles.

Bij uitbreiding kregen de stuivers in de meervoudsvorm de betekenis van geld.

- Bestuiveren = betalen.

WIETERS. m. (Alleen in het meervoud).

Dialectisch woord van witte.

WIP. m. (Alleen in het enkelvoud) en WIPPERS. m. (Alleen in het meervoud).

Vermoedelijk geven deze woorden de beweging weer, die een munt verricht bij het kop of letterspel.

- Zijn wip is wip = hij is zijn geld kwijt.
- Zijn wippers verspelen = te veel wagen met zijn geld.

ZAAD. o. (Alleen in het enkelvoud).

- Geen zaad in 't bakske = met lege beurs zitten.
- Een zaadjesteller = een duitenkliever.
- Er moet zaad op tafel komen = er moet geld gewonnen worden.

III) BENAMINGEN VAN HET PAPIEREN GELD.

A) *Bankbriefjes van 50 fr.*

GROENENDALER. m. (-s).

Zinspeling op de groene kleur dezer bankbriefjes. In de N.-Nederlandse dieventaal duidt men de bankbriefjes ook aan door hun kleur, alzo : « **geeltje** » (25 gulden), « 'n **halve rodering** » (500 gulden), « 'n **rode rug** » (1000 gulden) (23).

B) *Bankbriefjes van 100 fr.*

KLEINE BLAF. m. (Alleen in het enkelvoud).

Wordt ook soms **blafferke** genaamd.

De blaffer of blaffaard was een oud muntstuk dat 6 oortjes waard was. De grote blaffer daarentegen had een waarde van 26 $\frac{1}{2}$ centen.

Door **kleine blaf** beduidt men thans een bankbriefje van honderd frank en door **grote blaf** een van duizend frank.

BLAUWDALER. m. (-s).

Zinspeling op de blauwe kleur der briefjes van honderd frank, die sinds de muntsanering in 1944 uit de omloop zijn getrokken.

Bij de kaartspelers voor grof geld heette zulks ook kortweg een **blauwe**.

Daar de huidige briefjes van honderd frank geen blauwe tint meer hebben, zeggen de kaartspelers eenvoudigweg een **daler**. Het is moeilijk te achterhalen of dit woord iets te maken heeft met daalder, een oude Hollandse munt.

KLEINE BRIEF. m. (-ven).

Zinspeling op het betrekkelijk klein formaat der briefjes van honderd frank, die in omloop zijn geweest.

GEWEERMAKER. m. (-s).

Zinspeling op de geweermaker, afgebeeld op de keerzijde (Vlaamse tekst) van een bankbriefje van honderd frank, uitgegeven tijdens de regering van koning Albert I.

Volgens J. Fr. Willems gaf het volk vaak de beeldenaar of afbeelding als benaming aan de munt. Alzo sprak men van een **tuin**, een **toren**, een **schild**, een **helm**, een **Peter**, een **kroon**,

een **Carolus**, een **Philippus** (6), een **Zeeuwse stoter** (omdat er een stamper op afgebeeld stond), een **Rozenobel** (naar de roos op de beide zijden), een **Moetoen** (naar het Lam Gods als beeldenaar), enz.

Volgens C. A. Serrure liet Keizer Karel V in 1536 een zesstuiverstuk slaan met adelaar. Het kreeg alras om de afgebeelde arend de volksbenaming van **vlieger** of **krabbelaar** (12).

In het begin der Duitse bezetting in 1940, toen de Duitse Mark nog vrije koers had in België, bestond er een bankbriefje van 2 Mark in bruine kleur met zeer geonduleerde tekening. Omwille van de kleur en de gelijkenis door de vorm der tekening, noemde het volk het « **een patatschil** ».

In het Zeels Bargoens heeft men de benaming « **bloemeke** » voor een stuk van twintig frank, zoals in de Duitse landloperstaal: « Blêaml = Blümel » voor dukaten. Dit bloemeke zinspeelt vermoedelijk op de lelie der Bourgondische dukaten (1).

POND. o. (-en).

Bij de kaartspelers, die spelen voor grof geld, betekent het honderd frank.

Het is een oude benaming en komt voor in het Zeels Bargoens.

C) *Bankbriefjes van 1000 fr.*

BILJET. m. (-en).

Al bestaan er biljetten van verscheidene waarden, toch duidt men door deze benaming zonder aanduiding der waarde, een biljet van duizend frank.

KANTWERKSTER. vr. (-s).

Zinspeling op de kantwerkster, afgebeeld op de keerzijde (Vlaamse tekst) van een bankbriefje van duizend frank, uitgegeven tijdens de regering van koning Albert I.

GAZET. vr. (-ten).

Zinspeling op het groot formaat der briefjes van duizend frank, die in omloop zijn geweest.

GROTE BLAF. m. (-fen).

Zie « **Kleine Blaf** ».

GROTE BRIEF (-ven).

Zie « Kleine Brief ».

TON. vr. (-nen).

Volksbenaming van een bankbriefje van duizend gulden in Noord-Nederland. Deze benaming werd, tijdens de tweede wereldoorlog, door de Wase smokkelaars alhier ingebracht voor een briefje van duizend frank.

ZAK. (-ken).

Kluchtwoord. Sommige bankbriefjes van duizend frank waren zo groot van formaat, dat men er een papieren zakje uit kon vouwen.

— Een nieuwe fiets met vooroorlogse banden koopt men niet onder de zes zakken. (Gehoord tijdens de tweede wereldoorlog).

IV) GELD MET SPECIALE BESTEMMING.

BLAUWGELD. o. (Alleen in het enkelvoud).

Bedektelijk achtergehouden geld dat meestal verbrast wordt.

Volgens J. Fr. Willems oordeelde het volk vroeger veelal het geld tot niets anders bestemd dan om eet- of drinkgelag te betalen.

Zo had men in geldspeciën : de **labaaïen** om te labaaïen of te laberen (in herbergen te zitten), **braspenningen** om te brassen, **brijmannen** om brij op te dienen, **knapkoeken** om zogenoemde koeken te kopen, **vlieguiten** om eens lustig uit te vliegen (6), **teerpenningen** om te teren of te smeren (21).

Te Antwerpen gebruikt men nog de benaming **koeken** voor geld in uitgebreide zin.

BRUGGELD. o. (Alleen in het enkelvoud).

Tol die geheven werd door de spoorwegmaatschappij « Mechelen-Terneuzen » bij het overtreden van de Scheldebrug te Temse. Tot in 1940, vóór de verwoesting der brug, was dit 0,15 fr. voor de voetgangers en 0,25 fr. voor de fietsers.

— Ik zal Uw bruggeld betalen. Dit werd te Temse gezegd tegen een inwoner van over de Schelde, wanneer men hem beu was.

KERMIS. vr. (Alleen in het enkelvoud).

De knechten en meiden verhuurden zich op den « Hogen » in het Waasland op de derde Meidag en kregen wat drinkgeld boven het beloofde loon om het op deze verhuurdag, die een kermisdag of smeerdag was, te verteren. Dit drinkgeld heette men **meikermis** of **inhuurkermis**. Wanneer de oogst droog binnen was gevoerd, werd er aan de knechten ook een fooi gegeven, welke **oestkermis** werd genaamd.

Dit gebruik is reeds lang uitgestorven.

STEERTJESGELD. o. (Alleen in het enkelvoud).

Wanneer op de boerderij vroeger een varken werd gekeeld, dan was de snoeter en het steertje voor de koeter, de jonge knecht, die met de koeien uitging en het kleinwerk verrichte.

Als het varken echter levend werd verkocht, dan kreeg de koeter wat drinkgeld als vergoeding voor het deel van 't varken dat hij moest missen. Daarom betaalde men hem het steertjesgeld.

TOEBAKGELD. o. (Alleen in het enkelvoud).

Afgeleid van het dialectisch woord « aftoebakken » = iemand een pak slagen geven. Volgens A. Joos was dit geld door geheime dieven langs de grote banen des avonds aan reizigers gevraagd of afgedwongen (10).

TUNNELGELD. o. (Alleen in het enkelvoud).

Tol die geheven wordt door de maatschappij Inalso bij het binnenstappen van de voetgangerstunnel of bij het binnenrijden van de grote tunnel onder de Schelde te Antwerpen.

WEEGGELD. o. (Alleen in het enkelvoud).

Taks, die men betaalde bij het wegen van het vlas op de vlasmarkt of van de boter op de botermarkt, nl. aan het kraam de boterwaag genaamd.

Men zou deze lijst tot in het oneindige kunnen aanvullen, zo o.m. nog met het **Kloddengeld** (geld dat de klodden van het vlas opbrachten en dat gegeven werd aan de knechten en meiden, die het vlas gezwingeld hadden); **Putgeld** (geld dat de kantonnier krijgt vanwege de koper, bij het verkopen van een boom, voor het vullen van een boomput); **Oppergeld** (de en-

kele centimes, die men meer kreeg bij het uitwisselen van koperen munt tegen zilverstukken, of bankbriefjes tegen goudgeld); **Roepgeld, Staangeld, Luigeld, Handgeld, Bessemgeld, enz.**

Spreekt men thans nog van **Zitpenningen** en **Steekpenningen**, vroeger was de lijst van de penningen met bepaalde bestemming veel uitgebreider. Zo had men o.m. :

KERMISPENNINGEN = is een bepaalde som, die bij ieder verkoop van onroerende goederen, door de koper aan de echtgenote van de verkoper betaald werd.

SMOUTPENNINGEN = P. M. Janssens C. ss. R. schrijft hierover in *Volkskunde* : Vroeger hadden in de Waasse parochies de verlovingsfeesten of de huwelijksondertrouw plaats in de kerk (sponsalia), voorafgegaan van biecht en communie. Later werden de huwelijksbeloften ten huize gehouden en werden gevolgd van een familiefeest, wat men noemt « le diner de fiançailles ». De personen van geringen stand begaven zich naar het huis van den pastoor, doch de welstellende boerenfamilies nodigden de pastoor als kerkelijke getuige, ten huize van de bruid, waar de plechtigheid plaats had. Als vergelding of als beloning, kreeg de pastoor voor zijn kerk « een pot smout » of olie voor de godslamp. In de XVIIe eeuw werd die olie niet meer gegeven in natura, doch in geld, genoemd « **Smoutpennincken** » of « redentia van eenen pot smout voor dese die ondertrouw ghedaen sijn ten huise ». Ongeveer 58 maal komt deze ontvangst voor, in de kerkrekeningen van Temse (1644-1648) (24).

Vóór tweehonderd jaar was er een zekere barbier Geernaert die op zijn uithangbord de muntbenamingen aanhaalde welke tijdens het oud-regime gangbaar waren.

A. Joos haalt in zijn *Waasch Idioticon*, blz. 781, de tekst aan van deze handige vakman, die iemands baard kon scheren op een en twintig verschillende manieren, volgens men betaalde met een bepaald muntstuk :

Hier weunt barbier Geernaert,
Die scheert eenieders baard.

Veur een pond,
Scheer ik hem rond.

Veur een kroon,
Scheer ik hem schoon.

Veur 'nen daalder,
Scheer ik hem kaalder.

Veur 'nen lowie (Louis),
Scheer ik geheel 't hof ter Sprie⁽⁸⁾.

Veur 'nen gullen (gulden),
Scheer ik zonder lullen.

Veur 'nen patakon,
Scheer ik rondom.

Veur een Maltakruis,
Scheer ik zonder abuis.

Veur 'nen pauw,
Scheer ik hem gauw.

Veur 'nen schelling,
Scheer ik Mijnheer Weylinck.

Veur een vijfken,
Scheer ik den burgemeester zijn wijfken.

Veur 'nen blaffer,
Scheer ik Mijnheer Gaffel.

Veur een plaket,
Scheer ik hem net.

Veur een blank,
Scheer ik hem lang.

Veur een stroper,
Scheer ik hem proper.

Veur een mijt,
Scheer ik hem kwijt.

Veur een stuiver,
Scheer ik hem zuiver.

(8) 't Hof ter Sprie ligt op de grens van Waasmunster en St. Niklaas.

Veur een **Madam**,
Scheer ik gelijk ik best kan.

Veur twee **oorden**,
Doe ik mijn devoorden.

Veur 'ne **cens**,
Scheer ik bij 'nen boeremensch.

Veur 'nen **sego**,
Scheer ik boer Ko.

Deze onbekende folkloristische en humoristische barbier besloot zijn tekst met een mild gebaar :

Veur 'nen **krets**,
Scheer ik hem plets.

De krets was geen muntstuk, doch er bestaat nog een volkse uitdrukking : Hij ontving nog gene krets = hij ontving nog geen afkrabsel van een munt, dus niets.

Veel van deze oude muntbenamingen uit de tijd van barbier Geernaert vinden we thans nog terug in spreuken, gezegden en volksgebruiken.

POND = Mager en gezond en in de beurs geen pond.

DAALDER = Wat geeft hem nog een daalder? (Voor iemand die failliet is).

GULDEN = Ieder duizend gulden brengt zijn gierigaard.

PATAKON = Op Nieuwjaarsdag bestond vroeger de petegift uit een krentenbrood, dat versierd was met een « patakon », een pleisterversiersel, in 't Waasland soms ook « schild » of « schilderij » genaamd en die gegoten en geschilderd werden door een patakonmaker te Hamme-St. Anna, over de Durme.

Bakkerke Zagemeel was de laatste bakker te St. Niklaas, die, tot vóór de tweede wereldoorlog, het gebruik der Patakonbroden in ere hield.

MALTAKRUIS = Kruis noch duit hebben.

BLAFFER = Met de blaffer vechten. Vroeger slepen de jonge boeren uit het Waasland de kanten van een zilverstuk zo

scherp als de snede van een mes. Op kermis, wanneer ze ruzie kregen met hun rivaal, staken ze het geslepen muntstuk tussen de vingers en beploegden alzo in het vechten het gezicht van hun tegenstander. Dit noemde men « vechten met de blaffer ».

BLANK = Hier een stuiver, daar een blank, 't jaar is lang.

STUIVER = 't Zijn die vijftien stuivers niet. = Daar gaat het niet om.

OORTJE = Een oortjedood. = Een gierigaard.

CENS = Hij zou een halve cens in tweeën bijten.

SEGO = Ik geef er geen sego niet meer bij = Ik heb al genoeg betaald.

Voor een geldverhandeling zoals **betalen** bezit men in het Waasland een ganse reeks benamingen, o.m.: AFDOKKEN, AFDONGEN, AFDOPPEN, AFDUIMEN, AFKORTEN, AF-POTEREN, AFSPETTEN, AFSCHHELPEN, AFSCHELFEREN, AFSCHIETEN, AFSTEKKEN, BESTUIVEREN, BESCHOMMELEN⁽⁹⁾, BETITSEN⁽⁹⁾, PIASTEREN, enz.

De meeste van deze bewoordingen zijn ontstaan in de arme koperenstuivertijd, toen men zijn centenplaatjes eerst driemaal omdraaide en zevenmaal betastte vooraleer ze uit te geven, in tegenstelling met degene, die ze met brede zwaai binnenpalmde. Dit in **ontvangstnemen** vinden we terug in de uitdrukkingen: BINNENDRIJVEN, IN ZIJN MOLEN DRAAIEN, OPSTRIJKEN, MEEVAGEN, SNOKKEN.

En dan de volgende uitdrukkingen, die alle getuigen van een tijd, waarin er geen spraak was voor het volk van zijn geld te laten wielen : penning is ziek, piet is dood, zijn lood is op, zijn wip is wip, geen zaad in 't bakske, op droog zaad zitten, geen rode duit noch rotte knop bezitten, noch kruis noch duit hebben, veel praat hebben maar geen pijkens, een halfke of een halve cens in tweeën bijten, de grandige drol van canus, nog gene krets ontvangen, die voor 't oortje geboren is en zal tot de stuiver niet geraken, mager en gezond en in de beurs geen pond, enz.

Moest men al de benamingen kunnen verzamelen, waarmede het volk in Vlaanderen door de eeuwen heen het geld en de

(9) Beschommelen en betitsen zijn van Bargoense oorsprong : Besjolemen = besommen, betalen (Köster-Henke. De boeventaal. Dockum, 1906).
Betritsen = bedriegen (Is. Teirlinck. Woordenboek van Bargoens, Roesselare, 1886).

muntstukken heeft gedoopt en al de uitdrukkingen die het er rond heeft geweven, het zou een omvangrijke lijst zijn, een idioticon op zich zelf.

Met deze verhandeling heb ik als folklorist gepoogd een brokje volkstaal uit het « Soete Waas » aan de gebeurlijke vergetelheid te onttrekken.

ST.-NIKLAAS.

MARC. DEWULF.

GERAADPLEEGDE WERKEN EN STUDIES.

- (1) H. De Seyn-Verhougstraete. Bijvoegsel aan Is. Teirlincks Woordenboek over het Bargoensch van Roeselare, 1890.
- (2) Is. Teirlinck. Het Zeelsch Bargoensch, overgedrukt uit « De Vlaamsche Kunstbode », 1897.
- (3) R. Pijpers. Geschiedkundige Schetsen uit Beveren-Waas. 1° Deel 1911 bl. 321 (Strijbol, Beveren).
- (4) De Bo. West-Vlaamsch Idioticon.
- (5) E. Verstraete. Gegevens over Zwaarddansen in Vlaanderen. (De Speelman n° 21 jg. 1942, bl. 13).
- (6) J. Fr. Willems. De Benamingen der Munten (Belgisch Museum der Nederduitsche Tael en Letterkunde. 1837 bl. 320-21).
- (7) Raymond Serrure. Dictionnaire géographique de l'histoire monétaire belge (Bruxelles 1880).
- (8) Pol De Mont. Hoe ons volk de munt noemt. (Volkskunde 1890 bl. 155-158).
- (9) Gittée. Volksbenamingen van Muntstukken. (Volkskunde 1890 bl. 117-118).
- (10) A. Joos. Waasch Idioticon.
- (11) Schuermans. Algemeen Vlaamsch Idioticon.
- (12) C. A. Serrure. Beknopte schets eener geschiedenis van het muntwezen in het graafschap Vlaanderen. (Studenten Almanak 1855-56).
- (13) Pauwels Henri. Het Geld in de Folklore (Eigen Schoon en De Brabander, 31 jg. n° 1 Jan. 1948).
- (14) R. Pijpers. Op. Cit. bl. 320.
- (15) A. De Cock en Is. Teirlinck. Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederland. III Deel bl. 53.
- (16) Revue de la Numismatique belge. 5e Série tome III, 3° Livraison, pages 292-293.
- (17) Dr. H. K. Keim. Deutsche und Niederländische-Flämische Geheimsprachen. (Kölnische Zeitung 1942).
- (18) Prof. J. Vercoullie. Beknopt Etymologisch Woordenboek der Nederlandse taal.
- (19) J. B. Courtmans. Parabel van de Verloren Zoon in het Bargoensch van Zele (Belg. Mus. der Nederd. Tael en Letterkunde, 1° jg. 1837).
- (20) Bellefroid. Parabel van de Verloren Zoon in het Bargoensch der Limburgsche Kempen. (Belg. Mus. der Nederd. Tael en Letterkunde. 1° jg. 1837 bl. 437).
- (21) J. Van Vlierberghe. Onze Herbergen in de XVe eeuw. (Vlaamsche Zanten. 1900 bl. 29).
- (22) Kronijk van het Land van Dendermonde. (Ann. v. de Oudh. Kring van Dendermonde. 2^e reeks. IVe deel, 1° afl. jg. 1892 bl. 37).
- (23) Dr Jac. Van Ginneken. S. J. Het Bargoensch. (Handboek der geschiedenis der Nederl. taal. Dl II, bl. 103-143).
- (24) P. M. Janssens. C. ss. R. Smout, smouter, smouter krijgen. (Volkskunde 1949. N° 3 bl. 130).

Herinneringen aan Oude Gentse Volksgebruiken.⁽¹⁾

Ik wil U heden een kort overzicht geven van enige oude volksgebruiken, die ik zelf beleefd heb in mijn jeugd. En ik begin met Nieuwjaar.

Van af mijn prilste jaren, begon Moeder al onze aandacht te vestigen op de aankomst van het nieuwe jaar. Zij leerde ons een alom gekend gedichtje opdreunen :

« Op eenen Nieuwjaaravond,
sloeg den bakker zijn wijf;
al met een heete pâle,
zoo deerlijk op haar lijf.
Wat zouden wij den bakker geven
Voor zijnen nieuwejaar?
Een kindje in de wiege,
Al met gekroezeld haar. »

En op school was het de kunst van de froebel-onderwijzeres om ons een complimentje, ter gelegenheid van Nieuwjaar in te pompen, natuurlijk eerst eentje bestemd voor de ouders, daarna eentje voor Peter en Meter. Het stond er toe dat de kinderen een schone nieuwjaarsbrief kochten : een dubbel blad papier, meestal versierd met ingedrukte bloemen zonder kleur en op de linkerkant van boven, was er een gekleurde, blinkende bloem op geplakt, een zogenaamd « pozeken ». Met een splinternieuwe pen, werd het blad volgeschreven. Het was trouwens ongeveer altijd hetzelfde zinnetje : « Lieve Ouders, met het begin van het nieuwjaar, wensch ik U van harte een lang en gelukkig leven, en ik beloof U mijn best te doen, om goed te leren en braaf te zijn. Uw teergeliefde zoon ».

Of de ouders dit wel altijd zo maar grif zullen geloofd hebben, valt sterk te betwijfelen. Ze kenden hun bengels, die ze, niettegenstaande al hun kwaperterijen, toch innig lief hadden.

Lang vóór het eindigen van het oude jaar konden wij in de uitstalramen der bakkers allerlei snoepgoed, dat ons het water in de mond deed komen, zien liggen. Men zag daar o.m. stapels

(1) Voordracht door S. gehouden voor de « Bond der Oostvlaamse Folkloristen » op Zondag, 26 September 1948, in het Museum voor Folklore, Gent.

gesuikerde peperkoek met succade, maar het aantrekkelijkste was voor ons toch nog altijd de grote nieuwjaarspeperkoek. Die was gebakken in de vorm van een lange ruit en versierd met wit gekruld suiker, in het midden was er soms een platte, rondvormige stenen plaat opgelegd : een « patacon » of schild. Op dit schild was gewoonlijk een man met een steigerend paard afgebeeld, ook wel een ander onderwerp. Later (want dit werd ouderwets) plaatste men er een beeld op van gekleurd suiker : bv. een Sinter Klaas; en nog later, als de chocolade meer in de handel en in de mode kwam, werden het chocolademannen of dito paarden. Op de uiterste hoeken was er, meestal op zilverpapieren blaadjes, een « fondant » op gelegd. Er bestond ook nieuwjaarspeperkoek in vierkante of in ronde vorm.

Met welke begerige en verlangende blikken, wij al die mooie lekkerkoeken toen toch aankeken ! Een blijvende en blijde geheugenis hebben wij er aan bewaard, die ons nu nog warm om het harte is.

Al dit moois is echter voor de kinderen verdwenen. Wat men nu nog bij een pasteibakker te zien krijgt, dat zijn van die hartvormige taarten met wat gekonfijt fruit en pralines. Het lijkt ons niet half zo gemoedelijk.

Dus op Nieuwjaarsdag werd met veel ceremonie de brief afgelezen. Moeder had voor die dag krentenbrood gekocht en melkchocolade gereed gemaakt. In de voormiddag kregen wij al bezoek van de briefdrager, die, samen met veel gelukwensen voor het nieuwe jaar, een wandalmanak aanbood. Een weinig nadien kwam dan alvast de lantaarnaansteker aangezet, met een prentkaartje, waarop al de goede hoedanigheden van zijn ambt gedrukt stonden; daarna was het de beurt aan de vuilnisman en dan kwam de nachtwaker. Dit waren zo ongeveer de vier jaarlijkse kalanten. Moeder had voor deze gelegenheid voor wat klein geld gezorgd, want zij liet zich niet zoeken. Zij was heel genereus en gaf ponktueel aan elk twintig centimes.

Tegen de middag begaven wij ons, mijn broeders en ik, vergezeld van onze ouders, bij onze grootmoeder. 's Avonds werd bezoek gebracht bij Peter, Meter, ooms en tantes.

Voor de grote mensen werd een druppelken « Eau de Vie » of « Franschen » voorgezet, ook werden de gebruikelijke heilwensen uitgebracht. Dit was nu wel niet altijd zeer gemeend, maar kom, men voldeed aan de formaliteit. En het werd er niet te slechter om.

Wanneer men nu zo verscheidene tantes en nonkels had, werd, voor ons kinderen, het naar huis gaan een last. U kunt denken, wij werden overal met zulk een nieuwjaarspeperkoek getrakteerd. En het gebeurde soms dat er, van het standbeeld niet veel meer overschot, dan wat gebroken stukken suiker, en per slot van rekening kregen wij dan, om de goede inzet van het jaar te onderstrepen, wat oorvegen om onze zorgeloosheid. Naarmate men ouder werd, ging het krijgen van zulk een peperkoek van lieverlede decrescendo. Men kreeg dan, in de plaats, van Peter en Meter een frank of een dubbele, bij sommige tantes en nonkels kregen wij dan niets anders meer... dan hun zegen. Het geluk van groot te worden !

De volgende dagen (want gans de maand Januari wordt gewijd aan het uitdelen van gelukwensen) werd het nieuwjaar voor Moeder zelf. Van de bakker kreeg zij een krentenbrood; de kruidenier gaf gewoonlijk een pak chocolade; de beenhouwer, die maakte veertien dagen lang bloedworsten, om aan ieder klant een half kilogram te kunnen geven en de melkboer schonk op zijn beurt twee liter melk. Die zal, naar ik vermoed, wel wat « gedoopt » geweest zijn om heel zeker bij al zijn klanten toe te komen. Kortom, iedere winkelier gaf iets aan zijn beste klanten.

Dit gebruik een nieuwjaar te geven is nu volledig uitgestorven. De handelaars zijn eens overeengekomen dat dit geven te duur was, en dat zij beter deden van hun koopwaren met een zeker procent af te slaan ? ?

En zo was het nieuwjaar-geven gedaan.

Een ander gebruik op nieuwjaarsdag was, dat de werklieden hun patroon hun gelukwensen gingen aanbieden, met de hoop een fooi te krijgen. De baas ontving zijn gasten zeer voorkomend, zelfs naar sommiger goesting, veel te voorkomend, want in die tijd durfden de bazen nog al eens hard optreden. Enfin, die dag waren zij vriendelijk : de fles ienever stond gereed op de tafel, daarbij een kistje sigaren (de mensen noemden het een « bak » sigaren) en na een tijdje gebabbeld en gedronken te hebben, gaf de baas ieder één of twee frank en enkele sigaren. De meestergast kreeg er misschien wel vijf : daarna gaf hij de meestergast een naamkaartje mede en dan kon gans de bent het heilwensen bij de leveranciers gaan voortzetten.

Het was onvermijdelijk dat rond de middag, de staat van

hun gezondheid veel te wensen overliet. Bij iedere leverancier stond de fles jenever gereed met de onvermijdelijke « bak » sigaren. De oudste der gasten voerde het woord : « Mijnheer, met de komplementen van onze baas, kan ik niet nalaten U een gelukkig en voorspoedig jaar te wensen ». De leverancier, die dat liedje van buiten kende, zegde onvermijdelijk : « Ja, ja, maar wie is er uw baas ? ». Na kennis genomen te hebben van naam en toenaam, keek hij eens in zijn boek, of die baas wel onder zijn klanten ingeschreven stond. Klopte het, dan zei hij : « Hier, drink nen druppel en neem een sigaar ! », duwde hun wat geld in de handen en de nieuwjaarswensers konden ophoepelen. Men trok zo van de eene leverancier naar de andere; overal werd hetzelfde toneeltje herhaald tot het mid-dag was. Ik heb dit alles dikwijls zelf meegemaakt en ik heb gezien dat er lieden waren, die hun zakken en zelfs hun hoed vol met sigaren gevuld hadden en hun « corpus »... met jenever.

Dit gebruik heeft geduurd tot in het jaar 1907.

De leveranciers hebben dan op hun beurt besloten hetzelfde te doen zoals de winkeliers : de nieuwjaarsgiften aan hun eigen te schenken.

Het is wel eigenaardig, dat een volksgebruik, dat eeuwen lang bestaan heeft, op een bepaald moment afgeschaft wordt en dat niemand daarop gelet heeft; men vond het als van zelfsprekend.

De winterfeesten onzer voorouders duurden twaalf dagen tot het **Driekoningenfeest** of Dertiendag. Van dit feest kan ik maar weinig mededelen, vermits te Gent daar bijna niets van te zien was. Ja, wij hebben die dag wel mannen of jongens zien optrekken, gewapend met een stok, aan de top waarvan een papieren ster was vastgemaakt, maar die trokken gewoonlijk buiten de stad, of naar de een of andere achterbuurt.

Volgens de oudere mensen, gingen die lieden aan de deuren der huizen zingen van « Waar de sterre bleef stille staan », en « Jesus in Betlehem », enz. Aan die zangers, die werkelijk slechts schooiers waren, gaven de inwoners wat klein geld of wat koeken.

In het begin van de maand Februari greep **de loting**⁽²⁾ plaats. Deze werd ingevoerd door Napoleon Bonaparte, onder het Frans bewind, en bleef bestaan tot in 1909, toen zij werd afgeschaft

(2) Zie over de loting te Gent en inz. de lotelingenliederen : *Em. Andelhof. Gentse Lotelingenliederen*, in *Oostvl. Zanten*, 5^e jg., nr 4 (Juli 1930), blz. 66-68.

en de algemene dienstplicht werd ingericht. Ik wil er U een trouw beeld van geven.

Ongeveer 6 maanden vóór de dag der loting werden de jongelingen, die 20 jaren oud werden tijdens het lopend jaar, uitgenodigd zich op het stadhuis te komen aanmelden. Dit was om de lotelingen lichamelijk te keuren : men kon te klein zijn, te smal van schouders, of zelfs te groot, al redenen om ongeschikt voor de dienstplicht te worden bevonden; zelfs wilde men in die tijd geen soldaten, die een bril droegen. Ook werd er van een huisgezin met drie zonen, maar één dienstplichtig; wanneer er nu vier zonen waren en de eerste trok een laag nummer dan was de tweede vrij, ingeval de derde ook een laag nummer trok, dan moest die soldaat worden en maakte hij de vierde vrij.

Ieder kanton van het land moest een zeker aantal soldaten leveren. Het spreekt van zelf dat de grote steden de meeste recruten hadden te verstrekken. Wat het nummeren voor de lotelingen betreft, ging men volgenderwijze te werk. Men telde al de mannelijke geboorten van vóór twintig jaar op; dan telde men al de sterfgevallen af, alsook de abnormalen. Aldus kreeg men het beginnummer, dat voor Gent bijna altijd tussen de drie- en vierhonderd was en het hoogste nummer tussen de zeventien- en de achttienhonderd, zelfs wel een negentienhonderd. In de buitengemeenten was dat natuurlijk minder.

Vóór 1890 duurde de loting een ganse week; maar daarna werd de duur ervan gebracht op drie dagen, en de laatste jaren deed men het op één dag. De dag der loting moesten de jongens zich op het stadhuis aanbieden. Zij werden ontvangen in de grote zaal. Op het podium zaten een majoor van het leger, de arrondissementskommissaris en enkele helpers. De jongelieden, die in rij stonden, moesten dan aanschuiven volgens de beginletter van de familienaam.

De arrondissementskommissaris vroeg de naam van de loteling en ook de meisjesnaam van de moeder. Nevens het podium stond de beruchte en gevreesde trommel, het gevaarte geleek zo ongeveer op een koffiebrander⁽³⁾.

Uit deze trommel moest men een houten buisje oppikken en afgeven aan een der helpers. Deze duwde met een potlood een papiertje er uit; het getal, het faditieke getal, werd afge-

(3) De Gentse lotingstrommel berust thans in het Museum voor Folklore, Lange Steenstraat.

lezen, en uw lot was beslist. Men kon gaan. Degenen, die een hoog nummer getrokken hadden, kregen een stralend gelaat; van hen, die een laag nummer getrokken hadden, kon men er gelatenheid en verdriet op lezen, soms zelfs wanhoop. Er zijn daar van de zotste toeren gebeurd, die men kan denken. Er werd soms gedanst en gehuild, geschreeuwd en gezongen.

Buiten aan het stadhuis stond een grote menigte in angstige spanning te wachten. Ze bestond hoofdzakelijk uit familieleden en uit verloofden. Van zodra een loteling buiten kwam, liepen de bekenden hem tegemoet. «Hewel, hoeveel?». Men moest dit zelfs niet vragen, men zag het onmiddellijk aan de uitdrukking van zijn aangezicht of het «in» of «uit» was.

Wat men ook gewoonlijk zag bij het stadhuis, waren verscheidene mensen met duivenmanden. De duiven werden van zohaast men wist welk nummer getrokken was, opgelaten met een briefje, waarop de uitslag geschreven stond, aan hun poot vastgehecht. Zo werden deze diertjes de nieuwsbrengers bij de familie van de loteling.

Na deze voorzorgen liep men gewoonlijk een herberg binnen en er werd goed op gedronken. De hoofden werden verhit en de jongens begonnen de gebruikelijke liedjes te zingen. Deze liedjes waren eigenlijk door het volk zelf gemaakt, geen letterkunde dus; enkel gemoedsuitdrukking.

Vóór dat de algemene dienstplicht bestond, kon men zich vrij kopen (dat bestond reeds van bij het begin der loting af) mits eene som van zestienhonderd frank. De ouders, die dit konden betalen, gingen bij een soort agent, «Zielhond» genaamd, en die had tot taak een plaatsvervanger te vinden. Aldus konden de begoede lieden hun kinderen vrijwaren voor het soldaatspelen, en deze laatste waren dus in staat hun studiën voort te zetten, terwijl de werkjongens, die soldaat moesten worden, nog in de leerjaren somwijlen, uit hun ambacht getrokken werden. De diensttijd duurde voor het paardenvolk vier jaren, voor de artillerie en de genie drie, voor het voetvolk acht en twintig maanden. Voor veel huisgezinnen betekende dat een ware ramp.

Een woordje nog over de lotelingen van de buitengemeenten. Die werden door de veldwachter van hun gemeente naar het gemeentehuis van de hoofdplaats van het kanton begeleid. De veldwachter moest er zorg over dragen dat de lotelingen gaaf en gezond op hun gemeente terugkwamen, dan deden zij wat

ze wilden. Enige dagen nadien zag men ze soms in Gent, gekroond gelijk paasbeesten, rondzwieren; hun muts of hoed was versierd met papieren bloemen; zij waren gewoonlijk in dronken toestand en brulden liederen uit. Er werd dan ook dikwijls gevochten; waarbij het mes soms te pas kwam.

Over het algemeen waren de lotelingenliederen zeer kort, twee of drie regels, die herhaald werden. De zangers vielen van het ene lied in het andere; zonder verpozen; met het nummer op de hoed of muts; zwaaiden zij met hun armen en schreeuwden in dronken toestand.

Hier volgt de tekst van enige dezer liedjes :

Mijn Broere die moe loten.
Hij loot al met plezier,
Hij steekt zijn hand al in den trommel,
Veertienhonderd komt maar alhier.

En hij trok, en hij trok
Veertienhonderd, veertienhonderd,
En hij trok, en hij trok
Veertienhonderd, in éne snok !

En soepe zullen wij wel eten,
En soepe zullen wij wel hên !
En soepe zullen wij wel eten,
En soepe zullen wij wel hên !

Bij den troep es het goed :
Alle dagen vlees en soep !
Bij den troep es het goed :
Alle dagen vlees en soep !

Alle dagen vlees en soep,
Zonder werken, zonder werken;
Alle dagen vlees en soep,
Zonder werken, bij den troep !

Driehonderd een en tach,
Dat es een manneke, die soepe mag !
Driehonderd een en tach,
Dat es een manneke, die soepe mag !

Veel liever, veel liever
Drie jaar soldaat,
Dan te werken
Gelijk een verken
In den huwelijken staat.

't En baat toch niet, dat wij treuren.

't En baat toch niet. Moeder, maakt geen verdriet !

Terwijl wij zitten in de slavernij,
Zijn die rijken voor wat centen vrij !
Terwijl wij zitten in de slavernij,
Zijn die rijken voor wat centen vrij !

Enkele dagen nadien, was geen spoor van de loting meer te vinden; enkel zij, die een slecht nummer, getrokken hadden, dachten er nog aan, en dan begon men voorbereidingen te maken voor het vieren van Carnaval.

Het is mijn bedoeling niet tot de oorsprong van Carnaval terug te gaan; doch volgens de geleerden schijnt het carnaval van oude oorsprong te zijn. Het is immers ook een feest der seizoenwisseling en dit gaf ook aanleiding tot godsdienstige vermaken, vooral met betrekking tot het ontwaken der natuur.

Dit ging gepaard met mascarades, danspartijen en drinkgelegagen, die verscheidene dagen, soms weken duurden.

Drie weken vóór Vastenavond, kon men in de winkels carnavaalkostumen van alle aard tentoongesteld zien; alle soorten van maskers, in geperst papier, alle soorten van maskers in fluweel, of lijnwaad, neuzen gelijk worsten, knevels en valse baarden en pruiken, kortom, het komiekste en het lelijkste dat men kon denken. Andere winkels verkochten alle soorten linten, goudgalon, en allerlei tierlantijnen en klederversieringen.

Lang vóór het carnaval begonnen de mensen te sparen, want een kostuum kostte een geheel sommetje en er moest nog wat overschieten om te kunnen drinken; want, zonder drank, geen plezier.

Dan begon men stillaan « een kompanie » te vormen en verscheidene kennissen of geburen kwamen bijeen om de keuze van het kostuum te bepalen en andere maatregelen te bespreken.

Zo besprak men welke danszalen of drankhuizen men zou bezoeken, of er muziek zou bij zijn (gewoonlijk een akkordeon of klaroen) of niet, enz.

De verscheidene danszalen schreven prijskampen uit voor de grootste kompanie, voor de schoonste verklede paren en ook voor de eigenaardigste (de prijs was gewoonlijk één of meer bloedworsten, « bloenden » in de Gentse volksmond; soms wel eens een hesp).

Bij ons hier te Gent, en misschien elders ook, duurde het carnaval drie opvolgenlijke dagen : de Zondag, de Maandag en de Dinsdag en dan de volgende Zondag was het « sluiten ».

Van af vijf uur in de namiddag, begonnen enkele verkleden zich te vertonen, dit waren de vroegen; later begonnen de « kompanies » ook buiten te komen : zulk een kompanie bestond soms uit 10, 15 of 20 koppels. Vooraan ging de muzikant, op zijde liep een clown, gewapend met een varkensblaas, die aan een stok vastgebonden was.

Men kon in zulk een kompanie alle soorten van verkleden zien : een matroos en matrozin, een Napolitaanse met een Napolitaan, prins en prinsessen, een pierrot met ene pierrette, boeren en boerinnen, zelfs spoken, kortom, alles was er in vertegenwoordigd.

Die mensen dansten, al zingende. Zij zongen allerlei liederen, op maat van de muziek, zij vielen van het een lied in het andere, en van al dat dansen en zingen kregen ze dorst, die vanzelfsprekend moest gelaafd worden. Eerst dan werd het plezierig ! Zij trokken van de eene danszaal naar de andere en kregen zij dan geen prijs, wel dan « legde men uit » en kocht men zelf een « bloende »; die werd dan aan een plank (een soort kartel) vastgemaakt en er werd dan ook op gezongen, en nog eens op gedronken.

Men zag ook andere groepjes van enkele verkleden, die van de een naar de andere herberg dweilden, al dansende en al zingende, allerlei zotte fratsen uitvoerend.

Daar er bijna in alle wijken danszalen bestonden, zag men overal gemaskerden. In de Franse Schouwburg werd er ook bal gehouden, maar daar was het voor de « chic » (de hogere burgerij). Ook in de Nieuwe Cirkus en in de badzaal Van Eyck, was er bal; dit was echter voor de kleine burgerij.

De Maandagnamiddag, gingen de mensen naar « de toer ».

De toer was een overblijfsel van de vroegere calvacade of stoet. De begoede burgerij zat in een rijtuig, ook verkleed en soms gemaskerd. Zo reden een aantal rijtuigen achter elkander langs de Veldstraat, Koornmarkt, Vrijdagmarkt en terug naar de Kouter. Dit gebruik was reeds in mijn jeugd aan het verdwijnen.

's Avonds was er veel volk op de Kouter, verkleed en niet-verkleed. De verkleed liepen al dansende en al springende; ze zongen of spraken met veranderde stem. Er heerste een oorverdovend lawaai, er was plezier.

Een nieuwigheid was het toen men met confetti en met gekleurde rollen serpentins begon te gooien. Men wierp het in mekaars aangezicht; soms waren het echte gevechten en het ging zelfs zover dat de mensen de gevallen confetti terug opraapten en er nog mede smeten; dit was echter gevaarlijk, want ze raapten daar dan soms kleine steentjes bij op en dat kon kwetsuren in het aangezicht veroorzaken.

De leurders, die op de Kouter b.v. met volle wasmanden confetti stonden te venten, trachtten de feestvierders te overstemmen en riepen: « Drie grote pinten confetti voor nen kluit ». Ook verkocht men grote papieren zakken confetti voor een frank. Het gebruik van het confettiwerpen was zodanig groot, dat er 's anderendaags op gans de Kouter een dikke laag gekleurd papier lag, dat met ganse karrevrachten opgeruimd werd. In de herbergen en koffiehuzen, werd er ook met confetti geworpen, zodat het dikwijls onmogelijk was zijn pint uit te drinken, daar de inhoud ervan met die narigheid bedekt was.

Tussen al dat getier, gehos en gezang, werden er, onder 't publiek, soms hier en daar groepjes gevormd om te luisteren naar de « sjssegevers ». Iemand zijn « sjsse » geven, « hem ongezouten de waarheid zeggen », stond, eilaas, gedurende het carnaval op de dagorde.

Iets dat eigenaardig is, voor een goed opmerker; zohaast een fatsoenlijk mens gemaskerd is, legt hij onmiddellijk het ware masker af en hij wordt weer de onbeschaafde oermens. Hij durft eenvoudig alles zeggen, het vuilste en het walgelijkste het eerst. Onbenullige dingen kregen voor de toehoorders soms een betekenis buiten alle proporties: de gemaskerden verweten aan niet verklede mensen, in het publiek, dingen, die ze zelfs anders nooit zouden durven denken hebben. De omstanders verlustigden zich in dat gedoe, met de hoop één van die geheimpjes te horen te krijgen, waaraan ze konden kluiven. Daaruit is er dikwijls in

sommige huisgezinnen ruzie en allerhande moeilijkheid ontstaan.

De Dinsdag was het « slonsendag » : het spaargeld geraakte op en het verteer was fel verminderd, de danszalen werden nog weinig bezocht en al wat men nog zag waren enkele verkleden. Maar welke? Als men zo een verklede tegenkwam, dan kreeg men de indruk een pak vodden te zien. Men zag een hoed, als men het nog een hoed kon noemen, van wel dertig jaar oud, een masker met een lange vuile lap, met een gat in het midden, waardoor een sigaar stak; dan een « baskine » en een lange vuile rok, aan de arm hing een kabas, ook soms een vogelmuit, waarin een droge haring hing te bengelen. Andere verkleden liepen met een bevuild hemd aan, kortom, alles was zo vies, dat zelfs de honden, die zo een verschijning zagen, er kwaad op waren.

De Zondag van sluiten, was het een herhaling van de vorige Zondag : bals, kompanies en verkleden.

Het carnaval verloor stilaan de belangstelling der bevolking. Men walgde van de manieren van sommige verkleden, van hun zangen, die heel dikwijls weinig stichtend waren en het kon ten slotte de mensen niet meer schelen, dat het carnaval, na de eerste wereldoorlog, afgeschaft werd. Het leek veeleer een opluchting en een zuivering van de atmosfeer te zijn.

Wat men nu nog te zien krijgt op Vastenavond lijkt er niet meer op; het is zelfs de moeite niet meer dat men zich nog verkleedt. Zo vergaat alles, het schoonste zowel als het slechtste.

Laat mij hier enige liederen meedelen, die op carnaval gezongen werden. Vele er van zijn zeker nog in ons geheugen.

De woorden kwamen uit de volksmond en de wijzen waren eenvoudig. Men hoorde ze en men kon ze meezingen. Er waren er bij die men best kon laten, doch gelijk ik reeds gezegd heb, verliest een gemaskerde al zijn beschaafdheid.

En mere gaat naar 't lof,
En mere gaat naar 't lof,
En mere gaat naar 't lof,
En ik naar 't Spiegelhof,
En ik naar 't Spiegelhof!
Dzoem la la, dzoem la la,
Dzoem la, dzoem laliere,
Dzoem la, dzoem laliere,
Dzoem lala !

En Moeder strijkt mijn kleed,
En Moeder strijkt mijn kleed,
En Moeder strijkt mijn kleed,
Want mijnen vrijer staat gereed,
Want mijnen vrijer staat gereed !

Boeren, boeren, boeren, danst maar op !
En wilde op hulder poten niet dansen,
Danst op hulderen kop !

'k Heb mijn witte sletskens aangedaan
Om naar het bal te marcheren.
'k Heb mijn witte kijskens aangedaan
Om naar het bal te gaan.
Zoe't hij mij niet bijten ?
Nien hij, nien hij, koes, koes, koes !
Zoe't hij mij niet bijten ?
Nien hij, nien hij, koes, koes, koes !

Ziet de boerinnekes hun rokskens zwaaien,
Zij trekken naar den bal,
't Is feeste overal !
Ziet de boerinnekes hun rokskens zwaaien,
Zij trekken naar den bal,
Al met den carnaval !

En wij en zijn toch niet benijt,
Al zijn wij onzen vrijer kwijt.
Voor wie moeten wij ons generen,
Zolang als dat wij jongmans zijn, jongmans zijn ?
En wij zullen onzen peper geven,
Peper geven, peper geven, peper geven !

Hop, Marjanneke, koopt een manneke,
Met den vastenavond;
Hop, Marjanneke, koopt een manneke,
Met den carnaval !
Tra la la, tra la lala la liere,
Tra la la, tra lala, lala,
Tra la la, tra lala, lala !

En vivan ons, en vivan ons,
En van geen anderen, en van geen anderen !
En vivan ons, en vivan ons,
En van geen anderen, als van ons !
Laat ons, laat ons vreugde maken en niet gaan slapen,
Laat ons, laat ons vreugde maken, onder ons !

En wij en zijn nog niet dood,
En wij en zijn nog niet dood,
En zolang alsdat wij leven
Zullen wij onzen peper geven !

En wij mogen van ons papa en ons mama
Ons verkleen, ons verkleen,
En wij mogen van ons papa en ons mama
Ons verkleen, ons verkleen ondereen !

Hespe, bloende !
En wij hên overal den eersten prijs.
Hespe, bloende !
En wij hên overal den eersten prijs !

Hespe zullen wij eten,
Bloende zullen wij hên;
Zij zullen ons wel zien eten,
Maar zij zullen er niet van hên !
Maar zij zullen er niet van hên !

En wij die hên overal den eersten prijs;
Geen kompanie gelijk de mijne,
Geen kompanie gelijk de mijne !

Carnaval voorbij, komt men stilaan tot Pasen, met zijn kerkelijke gebruiken, die alle jaren ook dezelfde zijn.

De natuur is uit haar winterslaap verzezen en de mensen zien met blij gemoed de Lente in het nabije verschiet. Na enkele weken zijn wij in de Meimaand.

De Meimaand werd door onze voorouders feestelijk gevierd; de 1 Mei werd immers als officiële intrede van het mooie Zomerseizoen beschouwd. Men lette op de roep van de koekoek en de zwaluwen zijn weer bij ons teruggekomen.

Overal werd de Meiboom geplant. Dit was een mast, die in

de grond werd vastgezet. Men versierde hem met allerlei groen en bloemen, soms met nagemaakte vogels, vlaggen, enz. Meestal werd er een uit groen gevlochten kroon aan vastgemaakt, waaruit er een aantal linten tot op de grond neerkwamen. Dan namen de feestvierders elk een lint en begonnen dan, onder het zingen van liederen, rond de Meiboom te dansen.

Voor het ogenblik wordt dit gebruik in onze streken nog alleen op het platteland gevierd, maar in de steden is er geen spoor meer van te vinden.

Nog even een woord over een gebruik, dat betrekking heeft op de Meiboom, namelijk bij het bouwen van een huis.

Wanneer er een huis gebouwd werd, en onder dak stond, dan plantte de metser er een gebladerde tak van een boom op, soms ook de nationale vlag. Men zegde dan: « Men heeft de Mei ». De werklieden gingen toen bij de patroon of de eigenaar en wensten hem proficiat voor de gelukkige uitslag bij het bouwen van het huis.

Gewoonlijk trakteerde de eigenaar de werklieden op een avondmaal, waarop er goed gedronken werd. Ook was het de gewoonte er een som bij te voegen om te verdelen onder de werklieden, die aan het bouwen medegeholpen hadden.

Dit gebruik is omzeggens ook totaal verdwenen.

Na de Meimaand, kwam ook het vieren van de Patroonheiligen der ambachten.

Men heette dit de **Mestdag** (eigenlijk Misdag) vieren.

Bij de houtbewerkers, was het Sint Jozef, bij de naaisters Sint Anna, bij de smeden en metaalbewerkers St. Eligius of St. Elooi, bij de schoenmakers St. Crispijn, bij de bakkers St. Aubertus, enz...

Aanvankelijk gingen de werklieden naar de kerk, om de mis bij te wonen, die ter ere van de patroonheilige opgedragen werd; dan volgde een bezoek aan de patroon, die trakteerde met koffie en boterkoeken en daarna, gezien het verlofdag was, was het feest.

Men kon op die dagen groepjes werklieden zien, die zich gezamenlijk vermaakten. Herbergen en danszalen werden druk bezocht, maar het was zomer en de meesten trokken, in een open rijtuig, naar buiten of naar de lusthoven, onder andere: Den Hert, het Snekken, het Patijntje, het Pavillon de la Lys, de Vledermuis, enz. Overall werd er gedanst, gezongen en... gedronken.

Die het langst de mestdag in ere hebben gehouden, waren de wevers, de spinders, de strijksters en de naaisters.

Dit gebruik is na de eerste wereldoorlog niet meer teruggekomen. Wederom iets, dat het volksleven verloren heeft.

De liederen die men gewoonlijk zong, waren dan ook alle jaren onveranderlijk dezelfde.

Mijn lief is eene spinder
En hij draagt nen blauwen kiel,
Hij wint om langs om minder
En dat doet mij geen plezier.
Hij zet zijn muts op zij,
Hij trekt een oogsken op mij,
Gaat ge mee, gaat ge mee, zei 't hij,
Bij neen ik, zei ze zij.

Habel, habel, habel,
Habel, habel, habel,
En weven is onze stiel,
En weven is onze stiel !

De strijksters en de naaisters zongen dezelfde liederen :

Moeder, 'k heb met Sies gedanst
In de tente, in de tente;
Moeder, 'k heb met Sies gedanst
In de tente, 't was op zijn Frans !

'k Heb in mijnen hof, zulke schone bloemen,
'k Heb in mijnen hof, zulke schone bloemen,
'k Heb in mijnen hof, zulke schone bloemen;
'k Heb maar één verdriet :
Dat ze niemand niet en ziet !
En mijne schone dahlia, olie-olie, olie-ola;
En mijne schone dahlia, olie-olie, olie-ola !

G'hebt zwarte knienen, Melanie,
Ge moet ze wassen da 'k het zie !
G'hebt zwarte knienen, mijnheer Alfons;
Ge moet ze wassen met een spons !

Wij zijn nu midden in de Zomer, en dan krijgen we de « **Gentse Feeste** » te vieren. Dat is het volk ingeboren. Niettegen-

staande al de zorgen, ziekte, zelfs oorlog, wil het volk zijn ontspanning hebben. De volksmensen moeten hun gemoed eens kunnen lucht geven; het moet eens wat anders zijn dan werken. En het was niet gelijk nu; « betaald » verlof kende men niet. Neen, als men feest vierde, dan was het op eigen kosten. En toch verlangden de mensen naar de Gentse Kermis, om zich eens goed te vermaken; want in die tijd, was het kermis voor het volk zelf; de mode van reizen bestond nog niet en het grootste gedeelte van de mensen bleven die dagen in de stad.

Waaruit bestond dan wel al dat vermaak? Wel, uit volksspelen, die bekostigd werden door het stadsbestuur zelf. Op de Oude Beestenmarkt werden er dansen uitgevoerd door de « Lichte Gentenaars », ook door andere gezelschappen. Op de Koornmarkt was het groot concert. Gans dit plein was volgezet met tafels en banken; men kon op de hoofden lopen. Een feestelijk geroezemoes van allerlei geruchten. En tussen de banken liepen de leurders, roepende: « Goeie paarden! lever! »; « Goeie kraakamandels! »; « Goeie kersen! »; « Goeie boterkoeken! »; « Hard eiers »; « Verse geirnaart! », enz. Het volk bleef dan zitten tot wanneer het vuurwerk werd afgeschoten. Intussen waren al de herbergen en koffiehuisen goed bezocht. In groepen werd er rondgetrokken en de nering draaide gans de nacht.

De Maandagnamiddag was het paardenkoers op het St.-Denijsplein. Ganse karavanen rijtuigen volgden elkander in die richting op. Toen zag men nog vele « brieken » en daartussenin wriemelden de massa's mensen, die te voet de stoet volgden tot op het plein.

Na de koers, kwamen andere kijklustigen de terugtocht der rijtuigen tegemoet. Bij goed weder, gingen er ganse stofwolken de lucht in, want toen droegen de dames lange slepende rokken, die al het stof der straten « effen legde ».

In het park eindelijk was er ook concert en al de « lusthoven » werden druk bezocht.

's Avonds was het volksbal op de Kouter.

Op de Kouter, stond er op beide zijden, een Oosters paleis opgebouwd. 't Is te zeggen, een houten schutsel, waarop een paleis geschilderd was! Op die wanden werden talloze gekleurde vetlampjes, de zogenaamde « lantjes », aangebracht, al volgens de kleuren der schildering en tussen de rijen bomen, die rond de Kouter groeien, werden slingers ofte « guirlanden » opgehangen, ook met die gekleurde olielampjes.

Rond acht uur, met een grote ploeg arbeiders, begon men de lampjes aan te steken. Vanzelfsprekend ging het zo gemakkelijk niet als nu met de electriciteit, wanneer men maar op een knopke moet drukken en die duizenden lichtjes ineens aan het flikkeren gaan. Toch was het effenaf schoon, misschien nog schoner dan nu ! Doch de vooruitgang is natuurlijk niet tegen te werken !

Rondom de Kouter stonden overal stootkarren en kramen met allerlei versnaperingen, fruit en dranken.

Om tien uur begon het volksbal. De dansen waren : de gewone polka, mazurka, schottisch, wals en lancier. Bijna alle jonge mensen dansten; de oudjes zaten op de banken de dansende paren gade te slaan, en die hadden ook plezier in de luimige fratsen der jeugd. Ik mag u verzekeren dat er daarbij veel gedronken werd, zodat al de drankhuizen in de omtrek goede zaken deden.

Het bal eindigde om vier uur in de morgen; veel feestvierders waren dan reeds naar huis en bed; anderen, dat was ook een vaste Gentse gewoonte, bezochten nog eerst de vroege fruitmarkt, om kersen te gaan smullen.

En de Dinsdag ? Wel, dan ging de belangstelling naar het oplaten van een luchtballon, den « lobaal », op het speelflein van het groot park. Dat was een belangrijk nummer dat niet mocht ontbreken op het programma. Ik herinner mij nog, dat ik als kleine jongen met mijn ouders mocht meegaan.

In die tijd was er een luchtvaarder, die hier bij ons nog al een beroemdheid genoot, namelijk Glorieux. Die man had voor zeker geen last van duizeling. Onder de mand hing een trapèze, waaraan hij acrobatische kunsten uitvoerde, en eens hoog in de lucht, kroop hij in de mand en... 't was gedaan ! Ook met de « Gentse feeste » ! Want de Zondag van sluiten was er niet veel zaad meer in 't bakske; in de namiddag gingen de mensen weer naar de volksspelen zien, en 's avonds weer naar de Kouter, waar het nogmaals volksbal was.

Al deze volksgebruiken hebben er veel toe bijgedragen, om jonge mensen samen te brengen, waaruit er paartjes ontstonden, die later samen trouwden om weer nieuwe burgers ter wereld te brengen.

Wij, mensen, die al een zekere ouderdom hebben, kunnen nog met plezier terugdenken aan de volksgebruiken die een deel van ons leven uitmaakten en ik wens dat de tegenwoordige

jongelieden in de toekomst, met evenveel vreugde op de herinneringen van hun jongen tijd, zullen kunnen terugblikken als wij zelf dit nu doen.

De liederen, die men gedurende de dagen van de « Gentse Feesten » hoorde zingen, waren bijna al dezelfde welke men op andere feestdagen zong, maar er waren er zo oneindig veel, dat de feestvierders er niet moesten achter zoeken. De deuntjes kwamen hen van zelfs op de lippen !

Hier volgen er een paar om te sluiten :

En Pater gij moet kiezen,
En Pater gij moet kiezen,
En kiezen moede gij geren doen,
Assasiedrie a sasa,
Assasiedrie a
En te vele geeft aan mij, sasa !

Wij en hên maar twee plezieren op een jaar,
Wij en hên maar twee plezieren op een jaar :
Carnaval en Gentse feeste !
Wij zijn kontent,
Mee een fluitse van nen cent !
Laat ons dansen,
Laat ons springen,
En laat ons vreugdelijk zijn,
En laat ons vreugdelijk zijn !

Edward VAN BRAGT.

BIBLIOTHEEK EN ZITTINGSZAAL.

In het Stedelijk Archief, Abrahamstraat, 13, Gent, kwam onze nieuwe Bibliotheek-zaal in orde, en beschikken thans het Bestuur van de Bond en de Museumcommissie over een prettig bemeubelde vergaderzaal ofte « Regentenkamer ». Beide werden ingewijd op Zaterdag 17 Juni 1950, toen het College van Burgemeester en Schepenen een bezoek bracht aan de hering-richte zalen van het Stadsarchief. De Heer F. Van Es dankte de Stadsmagistraat voor de gastvrijheid aan de folkloristen in het stadsgebouw geschonken.

BIJ HET EINDE VAN DE 25° JAARGANG VAN OOSTVLAAMSE ZANTEN.

Een speciaal nummer, met aparte paginering, zal aan deze jaargang nog worden toegevoegd en onze abonneuten als « toemaatje » worden bezorgd. Het zal de inhoudstafel over de vijf en twintig jaargangen van Oostvlaamse Zanten bevatten.

DE REDACTIE.

NOG OORLOGSFOLKLORE.

't Straatje van Olivetten.

Toen men te Gent, gedurende de bezetting, het naambord « Straatje van Olivetten » (in het complex van het Oud-Begijnhof) aanbracht, stonden enkele vrouwen daar op te kijken. Eén ervan las het opschrift: « Ze moeten daar nu wel van spreken », zei ze, « van 't Straatje van Olivetten. Nu, dat er toch nievers geen olie of geen vet te krijgen is! ». (In 1950 mij door een inwoner der gebuurte verteld).

J. V.

Inhoudstafel.

Jaargang 1950.

ARTIKELS VAN ALGEMENE AARD :

	Blz.
Keyser (P. De). — Overwegingen bij de 25 ^e jaargang van Oost-vlaamse Zanten	1-8
Noterman (Adolf). — Het Vervoerwezen te Gent in de eerste helft der XIX ^e eeuw	9-20 38-47
Vermeulen (Jos.). — Hoe heten onze Reuzen. Proeve van inventaris	21-32
Lamend (A. M.). — Kludde en Roeschaard	61-66
Kits Nieuwenkamp. — Sterreschot = Sterrekak	67-69
Cassiman (A.). — Machelen-Gulde	89-101
Vermeulen (Jos.). — Bijgeloof op 't Vlaamse Platteland in de 17 ^e eeuw	102-104
Vijver (Ferdinand Van de). — De honderd paarden te Zeveneken bij het « Invoeren der offeranden »	105-106
Dewulf (Marc.). — Een honderdtal volkse en Bargoense Geldbenamingen in het Waasland	109-138
Bragt (Edward Van). — Herinneringen aan oude Gentse Volksgebruiken	139-156

ZANTEN.

V. — Volkshumor op Stad en Dorp	8
V. — Twee Gentse Gezegden over 't Weer	47
V. — Volksgezegden uit Menen	51
Terneres (M.). — Gentse Kinderliederen	52-58
Depoorter (R.). — Folklore en Sport. Nog eens « De Buffalo's ».	70-71
Sportvliedske. — Een derde lezing van het ontstaan van de bijnaam « De Buffalo's »	71-72
J. V. — Nog Oorlogsfolklore. 't Straatje van « Olivetten »	157

BOEKBESPREKINGEN :

	Blz.
Coetzee (Prof. Dr Abel). — Ons Volkslewe, Volkskundige Op- stelle, 1949 (P. De Keyser)	33-34
Ars Folklorica Belgica, I, 1949. (F. V. Es)	35-36
Huyghebaert (L.). — St. Hubertus, Patroon van de Jagers, in Woord en Beeld. Historie-Legenden-Folklore, 1949. (F. V. Es)	59
Rijserhove (Alfons). — Beernem. Een heemkundige studie, 1949 (F. V. Es)	59-60
't Zwaantje. Volksalmanak voor het Land van Heist, 1949 (J. P.)	60
Het Poppenspel. Nr. 4, nr. 5, nr. 6, nrs. 7-8, 1949 (P. D. K.)	84
Boes (J.). — Folklore van de Volksbuurt, (1950) (F. V. Es)	84
Stolk (Lode). — De Lustige Broeders, 1950 (F. V. Es)	88
Baert (G. P.). — De Zijdeweaver te Deinze, 1950 (F. V. Es)	106-107
Bols (E. H. Dr Jan Bols). — Wereldlijke Volksliederen met melo- dieën verzameld uit het nagelaten werk van E. H. Dr J. Bols I-II, 1950 (F. V. Es)	107
Het Poppenspel. 1 ^e jg. (1949), nrs. 9 en 10, (P. D. K.)	107
Guiette (R.). — Marionnettes de tradition populaire 1949, (P. D. K.)	108

IN MEMORIAM :

Oscar Verburgt (V.).	72.
------------------------------	-----

BONDSLEVEN :

Redactie. — Alfons De Cock-herdenking op Donderdag, 12-1-1950	37-38
Bestuur. — Alfons De Cockfonds. Prijsvraag 1951	83
Bestuur. — Bibliotheek en Zittingszaal	156

PERSONALIA :

Overlijden van Meijuffer Marie Pieters	8
Keyser (P. De). — Huldebetoon Prof. Dr Foncke	48-51
Lievrouw-Coopman jarig	66
Teirlinck (Herman). — Alfons De Cock, grondlegger van de We- tenschappelijke Folklore	85-88

VARIA :

Provinciale Cultuurdagen van Oost-Vlaandren (Sectie Folklore)	60
Redactie. — Het Vervoerwezen te Gent. Erratum	69
Redactie. — Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie (12 ^e vervolg)	73-83
Bestuur. — G. Celis, pr. Volkskundig Woordenboek	104
Redactie. — Bij het einde van de 25 ^e jaargang van Oostvlaamse Zanten	156

ILLUSTRATIES :

De Gentse Barge op de Brugse Vaart	rechtover blz. 9
Gent. De Koornmarkt, standplaats voor diligences, om- streeks 1835	rechtover blz. 9
De Gentse Stedestichters (reuzen)	rechtover blz. 21
Aartshertog Albert, de reus van de Sleepstraat	rechtover blz. 24
Aartshertogin Isabella, de reuzin van de Sleepstraat	rechtover blz. 25
Kerk van Machelen aan de Leie	rechtover blz. 88
Machelen. Beeld van Sint-Cornelis	rechtover blz. 89